

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

FILOZOFSKI FAKULTET ZAGREB

ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE ZNANOSTI

KATEDRA ZA BIBLIOTEKARSTVO

Ema Šoštarić

**Postupak i problematika katalogizacije pseudonima u knjižničnim
katalozima**

Diplomski rad

Mentor: dr. sc. Ana Barbarić

Zagreb, 2018.

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Zaštita autorskih prava	2
3. Važnost ujednačenosti zapisa.....	4
4. Pisanje pod pseudonimom.....	9
4.1. Pseudonim i pitanje identiteta	9
4.2. Razlozi pisanja pod pseudonimom.....	11
5. Određenje i problematika autorstva i pseudonima prema Evi Veroni	13
5.1. Važnost Pravilnika i određivanje autorstva prema Veroni.....	13
5.2. Uloga kataloga i autorsko pravo prema Pravilniku i priručniku za izradu abecednih kataloga Eve Verone	15
6. Postupak katalogizacije pseudonima - istraživanje	18
6.1. Primjer 1: Voltaire.....	18
6.2. Primjer 2: Lav Trocki	22
6.3. Primjer 3: George Orwell	25
6.4. Primjer 4: Maksim Gorki	28
7. Analiza zapisa	31
8. Zaključak	33
9. Popis literature.....	35
Sažetak	38
Summary	39

1. Uvod

Poznato je kako i kroz prošlost, ali i danas postoji velik broj autora koji javnosti predstavlja svoja djela pod pseudonimom, odnosno, lažnim oblikom imena. Na taj način prikazuje se vlastiti identitet, ali i, može se slobodno reći, dobiva sloboda pisanja i stvaranja. Kada se kaže sloboda pisanja ili stvaranja, misli se na izvjestan broj autora koji pod pseudonimom izražavaju negativan stav spram nekoga ili nečega, što je, zapravo, bio i ostao jedan od najčešćih razloga pisanja pod drugim imenom. Kada se radi o pseudonimima, knjižničarska struka podliježe katalogizaciji i matičnim načelima vlastite zemlje. Međutim, pitanje koje se postavlja jest da li slijediti katalogna pravila matične zemlje, ili pak štiti autonomiju autora te poštivati njegove želje? Iz tog razloga, cilj ovog diplomskog rada jest prikaz analize postupaka katalogizacije pseudonima na primjeru četiri autora koji su djela objavljivali pod pseudonimom – Voltairea, Lava Trockog, Georgea Orwella te Maksima Gorkog.

Ovaj diplomski rad podijeljen je u nekoliko poglavlja. U drugom poglavlju daje se pregled autorskih prava, ali i definicija autora i odrednica vezanih uz ovo područje. Iako se radi o katalogizaciji pseudonima, autorskim pravima direktno podliježe i zaštita autora koji objavljuju pod pseudonimom, pa se između ostalog u poglavlju nalaze i članci Zakona koje štite autora koji objavljuju pod pseudonimom. S obzirom da se danas teži lakšoj razmjeni zapisa diljem svijeta, treće poglavlje posvećeno je pregledu ujednačenosti načela te drugim sustavima koji rade na ujednačenosti i lakšoj primjenjivosti zapisa. Četvrto poglavlje odnosi se na pseudonime, posebice na pitanje identiteta te na primjere autora i razloge radi kojih su pisali pod pseudonimom. U Republici Hrvatskoj važećim pravilnikom za katalogizaciju smatra se Pravilnik i priručnik za izradbu abecednih kataloga Eve Verone, te je napravljen kratki prikaz odredbi koje se odnose prvenstveno na pseudonime. U sklopu diplomskog rada napravljena je i analiza zapisa četiri autora koji su koristili pseudonime, a analizirani su zapisi Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, Knjižnica grada Zagreba, Francuske i Njemačke nacionalne knjižnice.

2. Zaštita autorskih prava

Svaki pojedinac ili skupina pojedinaca ima pravo stvoriti umjetničku, književnu ili drugu vrstu djela te ga javno obznaniti, pa su stoga autor i autorsko pravo jedne od temeljnih postavki kojima se zakonodavstvo bavi. Iz tog razloga postoje zakoni i smjernice koje propisuju autorska prava. Temeljna zadaća svih zakona i smjernica o autorskim pravima jest zaštita izričaja i svega onoga što autorsko djelo podrazumijeva, ali i zaštita osobnosti i autentičnosti samog autora. Osim toga, autoru se jamči sigurnost, ali ga se time i potiče na daljnji rad. Korektnim autorskim pravom, osim što se štiti autora, daje se i jasna poruka svakom autoru, a to je da pod takvom zaštitom slobodno i neometano može stvarati djela namijenjena javnosti. Ove postavke odnose se i na autore koji objavljuju svoje radove anonimno ili pod drugim imenom. Važno je naglasiti kako su i djela tih autora zaštićena autorskim pravom te podliježu zakonskim obvezama. Na području svake države stoga postoje važeći Zakoni o autorskim pravima, kojima se uređuju prava i zaštita svakog autora.

Člankom 9. Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima propisuje se da je „autor djela fizička osoba koja je autorsko djelo stvorila“¹, a prema istom članku (čl. 9) „autoru pripada autorsko pravo na njegovu autorskom djelu činom samog stvaranja autorskog djela.“² Prema navedenoj odredbi, svaka osoba, u trenutku početka stvaranja djela, neovisno o tome koje je prirode, postaje autor i na to djelo stječe određena prava koja mu po zakonu pripadaju. Prava koja u tom slučaju dobiva daju mu, možemo reći, vlast nad djelom te ih može koristiti kako želi. Osim djela za koja se jasno zna čije su vlasništvo i tko im je autor, moguće je susresti se i sa djelima za koja nije poznato ili se ne može sa sigurnošću reći tko je autor. Prema članku 12. istog Zakona, kada nije poznat, autorom „se smatra osoba čije je ime, pseudonim, umjetnički znak ili kod na uobičajen način označen na primjercima autorskog djela ili pri objavi autorskog djela, dok se ne dokaže suprotno.“³ Kada autor nije poznat, tada se ovlaštenim za izdavanje djela smatra nakladnik koji djelo izdaje, dok se za objavljeno ali neizdano djelo odgovornom smatra osoba koja ga je zakonito objavila.⁴ Prema članku 99., autorsko pravo traje za života autora te sedamdeset godina nakon njegove smrti. Isto pravilo vrijedi i za autore koji objavljuju djela pod pseudonimima, ukoliko pseudonim ne baca

¹ Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima. URL: <https://www.zakon.hr/z/106/Zakon-o-autorskom-pravu-i-srodnim-pravima>, (26.6.2018.)

² Isto. (26.6.2018.)

³ Isto. (26.6.2018.)

⁴ Isto. (26.6.2018.)

nikakvu sumnju na identitet samog autora.⁵ Autori koji objavljuju pod pseudonimom ili drugim imenom tretiraju se člankom 102., prema kojem autorsko pravo traje sedamdeset godina od zakonite objave samog djela.⁶ Prema članku 5., autorskim djelom smatra se „originalna intelektualna tvorevina iz književnoga, znanstvenog i umjetničkog područja koja ima individualni karakter, bez obzira na način i oblik izražavanja, vrstu, vrijednost ili namjenu ako ovim Zakonom nije drukčije određeno.“⁷

I dok se u Srednjem vijeku nije posebno obraćala pozornost na autorstvo niti citiranje, te su se autorska djela uglavnom prepoznavala po imenu prepisivača, pojavom tiska tiskar preuzima ulogu izdavača i knjižara. No, to će se izmijeniti objavom Licensing Act-a 1622. godine, kojim se nadziralo tiskanje knjiga, a potom i 1710. godine objavom Zakona kraljice Ane prema kojem je isključivo pravo tiskanja i dozvole tiskanja imao autor 14 godina od prve objave djela. Autori knjiga koje su već tiskane to su pravo imali 21 godinu, a zakon je propisivao i obvezu registriranja knjige kod organizacije knjižara te dostavu devet primjeraka u knjižnice. Prvi važeći zakoni o autorstvu donose se tijekom devetnaestog stoljeća, tijekom godina su se modificirali, pa je tako primjerice Republika Hrvatska nakon nekoliko izmjena 2003. godine donijela važeći Zakon o autorskom pravu te ga uskladila sa važećim direktivama europskog zakonodavstva.⁸ Bernskom konvencijom iz 1688. doprinjelo se zaštiti autorskih djela van država u kojima su autori objavljivali svoja djela, pa se Bernska konvencija smatra prvim zakonom koji omogućava zaštitu na međunarodnoj razini. Osim Bernske, bitno je spomenuti i Rimsku konvenciju iz 1961. kojom se omogućava zaštita autorskih prava izvođača te radioizvođača. Za današnje doba posebno je važno istaknuti WIPO (World Intellectual Property Organisation), osnovanu 1967. godine s ciljem ujednačavanja zakonskih propisa o autorskom pravu na međunarodnoj razini. Glavne zadaće WIPO-a su razvoj efikasnih mjera u svrhu zaštite intelektualnog vlasništva i usklađivanje nacionalnog zakonodavstva, obavljanje administrativnih poslova vezanih uz primjenu Bernske konvencije te donošenje međunarodnih ugovora vezanih uz intelektualno vlasništvo. Osim u tiskanom

⁵ Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima. URL: <https://www.zakon.hr/z/106/Zakon-o-autorskom-pravu-i-srodnim-pravima>. (26.6.2018.)

⁶ Isto. (26.6.2018.)

⁷ Isto. (26.6.2018.)

⁸ Horvat A.; D. Živković. Knjižnice i autorsko pravo. <https://core.ac.uk/download/pdf/11890907.pdf>. Str. 16.-17. (28.6.2018.)

okruženju, WIPO posjeduje i dva ugovora kojim se čuva autorsko pravo u digitalnom okruženju.⁹

3. Važnost ujednačenosti zapisa

S obzirom da iz godine u godinu podliježemo sve većoj digitalizaciji i razvoju tehnologije, a i knjižnice su se s vremenom sve više počele uključivati u online ozračje, s vremenom i razvojem web stranica knjižnica javljala se mogućnost pretraživanja online kataloga. Kao i u knjižnici, tako i u katalogu, da bi se korisnik snašao, potrebno je imati objedinjene i pregledne zapise na kojima će se pronaći jedinice građe nekog autora. No, i prije pojave online kataloga, počelo se razmišljati o ujednačenosti kataložnih zapisa kako bi se olakšalo korisnicima, ali i knjižničarima. 1961. godine u Parizu održana je Međunarodna konferencija o načelima katalogizacije (načela poznata kao Pariška načela) kojom se pokušavao naći zajednički jezik radi ujednačenja bibliografskog i kataložnog opisa, čime bi se pridonijelo lakšoj razmjeni zapisa u svijetu. Ono što je tada postavljeno jest težnja za katalogizacijom koja će imati međunarodne okvire i kojom će se naveliko standardizirati same zapise i prilagoditi ih svakom korisniku. Glavni fokus na Konferenciji bio je na izboru odrednica i redalica u katalozima prvenstveno tiskanih knjiga. U abecedni niz bile bi svrstane jedinice po imenu autora, a ukoliko ime autora nije prikladno, tada se izrađuje niz prema stvarnom naslovu djela.¹⁰ Jedan od prvih takvih pokušaja bio je Shared Cataloguing, koji je za publikacije nastale izvan SAD-a koristio zapise nacionalnih zemalja iz kojih same publikacije dolaze. Ono što je bio problem ovakvog zapisivanja jest to što su se zapisi koristili poredani onako kako su poredani u matičnim zemljama, što je često dovodilo do neujednačenosti. No, s druge strane, odrednice, redalice, napomene te stručne oznake primjenjivale su se u standardiziranom obliku. Verona za Shared Cataloguing govori kako predstavlja „svojevrstu kombinaciju decentralizirane, nestandardizirane katalogizacije s centraliziranom i potpuno standardiziranom katalogizacijom.“¹¹

Kada se radi o ujednačenosti zapisa, Verona navodi kako je u obzir potrebno uzeti dvije temeljne stavke; postavke oko međunarodnog ujednačavanja prilikom izbora i oblika odrednica i redalica, ali je potrebno i razješiti problematiku međunarodnog ujednačavanja

⁹ Horvat A.; D. Živković. Knjižnice i autorsko pravo. <https://core.ac.uk/download/pdf/11890907.pdf>. Str. 20.-21. (28.6.2018.)

¹⁰ Willer, M. Načela katalogiziranja : od pariških načela do Međunarodnog kataložnog pravilnika // Zbornik radova / Međunarodni skup u čast 100-te godišnjice rođenja Eve Verona. Zagreb, 17.-18. studenoga 2005. ; uredile Mirna Willer i Ana Barbarić. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2007. Str. 83.-84.

¹¹ Verona, E. Univerzalna bibliografska kontrola i međunarodno ujednačavanje kataložnih postupaka. URL: <http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/verona.htm>. (29.6.2018.)

kataložnih i bibliografskih opisa. Na Pariškoj konferenciji prihvaća se dvanaest načela o izboru redalica i odrednica poznatih kao „Statement of principles“, no ubrzo nakon objavljivanja javljaju se poteškoće oko razumijevanja i primjene nekih načela. Osim toga, neka alternativna rješenja koja su nuđena kroz pravila nisu isto primjenjivanja, a javljali su se i slučajevi u kojima se neke zemlje nisu htjele olako odreći tradicionalnih kataložnih pravila.¹² Glavni fokus na Konferenciji bio je na izboru odrednica i redalica u katalozima prvenstveno tiskanih knjiga. U abecedni niz bile bi svrstane jedinice po imenu autora, a ukoliko ime autora nije prikladno, tada se izrađuje niz prema stvarnom naslovu djela.¹³ Na taj način postiže se zadovoljenje zahtjeva koji su postavljeni kroz ujednačenost zapisa; korisnik može sva djela pronaći ili po autorovom imenu, ili po stvarnom naslovu djela.

Osim izbora redalica i odrednica, ističe se i važnost standardizacije bibliografskih opisa. 1971. godine objavljuje se Međunarodni standardni bibliografski opis omeđenih publikacija ISBD(M), potom se 1974. godine objavljuje Međunarodni standardni bibliografski opis serijskih publikacija ISBD(S). 1977. godine objavljeni su Međunarodni standardni bibliografski opis kartografske građe ISBD(CM), Međunarodni standardni bibliografski opis neknjižne građe ISBD(NBM) te Opći međunarodni standardni bibliografski opis ISBD(G). Tijekom 1980-e godine objavljeni su i Međunarodni standardni bibliografski opis tiskanih muzikalija ISBD(PM) i Međunarodni standardni bibliografski opis starih omeđenih publikacija ISBD(A). ISBD predstavlja jedan od temelja usklađenih pravila i propisa koje se odnose na građu i na olakšavanje katalogizacije građe pa se 2003. godine osniva Studijska grupa za razvoj ISBD-a u svrhu utvrđivanja mogućnosti usklađivanja ISBD-a. Ciljevi i načela odnose se na pripremu ujednačenog ISBD-a na temelju postojećih specijaliziranih ISBD-ova radi zadovoljenja potrebe katalogizatora i korisnika te sastavljanja dosljednih propisa za opise sve građe do mjere koja dozvoljava ujednačavanje. Zadovoljenje tih ciljeva dovelo bi do ispunjavanja temeljnih načela, a to su: propisi za usklađenu katalogizaciju u cijelom svijetu radi razmjene bibliografskih zapisa na međunarodnoj razini, rješavanje različitih potreba vezanih uz katalogizaciju, definiranje opisnih elemenata potrebnih za identifikaciju i odabir

¹² Verona, E. Univerzalna bibliografska kontrola i međunarodno ujednačavanje kataložnih postupaka. URL: <http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/verona.htm>. (29.6.2018.)

¹³ Willer, M. Načela katalogiziranja : od pariških načela do Međunarodnog kataložnog pravilnika // Zbornik radova / Međunarodni skup u čast 100-te godišnjice rođenja Eve Verona. Zagreb, 17.-18. studenoga 2005. ; uredile Mirna Willer i Ana Barbarić. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2007. Str. 83.-84.

građe, stavljanje naglasaka na popise podatkovnih elemenata te uzimanje u obzir isplativosti pojedinih postupaka pri razvoju novih propisa.¹⁴

2009. godine IFLA (International Federation of Library Associations and Institutions) objavila je prošireno izdanje Pariških načela u koja uključuje sve vrste građe te bibliografske i autorizirane podatke koji se upotrebljavaju u knjižničnim katalozima.¹⁵ Ujednačavanjem zapisa nastojalo se kataloge približiti korisniku, ali i postići neke od karakteristika poput veće točnosti, dostatnosti, ujednačenosti i normizacije. Da bi korisnik lakše pristupio ali i razumio zapise, naglašava se nužnost usklađenosti rječnika koji se koristi za opis sa rječnikom korisnika, a bitno je i to da se opisi i oblici imena temelje na opisu samog entiteta. Iz tog razloga propisuje se izrada posebnog bibliografskog zapisa za svaki pojavni oblik (točka Bibliografski opis 5.1.), te da se svaki zapis nužno mora temeljiti na jedinici građe kao predstavniku tog pojavnog oblika te sadržavati attribute nadređenog izraza i djela. Također, to za sobom povlači i problematiku pristupnica koje je potrebno oblikovati prema načelima te se navodi (točka Pristupnice 6.1.1.) da se nadzirane pristupnice „izrađuju za usvojene i neusvojene oblike imena entiteta osoba, obitelji, korporativnih tijela, djela, izraza, pojava oblika, jedinica građe, pojmova, objekata, događaja i mjesta“ te nastavlja da „nadzirane pristupnice osiguravaju dosljednost koja je potrebna za okupljanje bibliografskih zapisa za skupove bibliografskih jedinica“.¹⁶ Tim se načelom (točka 6.1.1.1.) traži i izrada zapisa koji su pregledni, ali i nadziru usvojene, neusvojene oblike imena te identifikatore upotrebljavane kao pristupnice.¹⁷

U svrhu lakšeg pronalaženja zapisa nastaje i ISNI (International Standard Name Identifier) kojem je svrha jedinstvena identifikacija javnih identiteta, pod što se ubrajaju fizičke i pravne osobe, korporativna tijela, pseudonimi i drugi. Time se omogućava lakše pronalaženje i razlikovanje autora sa istim ili sličnim imenima i prezimenima, a ujedno se olakšava i pretraživanje u raznim bazama podataka. Pogoduje se i lakšoj razmjeni podataka između

¹⁴ McGarry, D. Razvoj ujednačenoga međunarodnoga standardnoga bibliografskog opisa // Međunarodni skup u čast 100-te godišnjice rođenja Eve Verone : zbornik radova = International conference in honour of the 100th anniversary of Eva Verona's birth : proceedings, Zagreb, November 17 . 18, 2015/ uredile Willer, Mirna i Barbarić Ana. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo = Croatian Library Association, 2007., str. 69-70

¹⁵ Izjava o međunarodnim kataložnim načelima. URL:
https://www.ifla.org/files/assets/cataloguing/icp/icp_2009-hr.pdf, (5.7.2018.)

¹⁶ Isto. (5.7.2018.)

¹⁷ Isto. (5.7.2018.)

pojedinih knjižnica i arhiva.¹⁸ Osim ISNI, nastaje i VIAF (Virtual International Authority File=Virtualna međunarodna normativna baza), sustav za virtualno povezivanje zapisa različitih knjižnica. Cilj VIAF-a jest objediniti sve normativne zapise u besplatnu i javnu uslugu dostupnu svima, a kojom se ujedno poboljšava i identificiranje autora. Ovakav sustav omogućuje jeftiniju izradu normativnih zapisa, stvaranje klastera (povezanih zapisa) kojima se proširuje koncept univerzalnog bibliografskog nadzora, ali i olakšava razmjenu normativnih zapisa.¹⁹ Može se slobodno reći kako su VIAF i ISNI međusobno nadopunjive komplementarne baze; VIAF sadrži klastere, upotpunjene normativne zapise, dok preko ISNI možemo identificirati jedan element zapisa, odnosno, normativnu odrednicu za osobno ime ili naziv korporativnog tijela.²⁰

Radi uspostave strukturiranog okvira putem kojeg će se pohranjeni podaci u bibliografskim zapisima lakše povezivati, ali i stvaranja konceptualnih modela radi sustava nacionalnih baza podataka i stvaranja preporuka za bibliografske zapise pojedinih nacionalnih knjižnica, 1998. godine objavljena je studija Uvjeti za funkcionalnost bibliografskih zapisa (FRBR). Ciljevi koji su postavljeni kroz studiju trebaju omogućiti lakše snalaženje korisnika, ali ne samo knjižnica, već i muzeja i arhiva. Temelj svega jest zadovoljenje korisničkih potreba: identificiranje, pronalaženje, odabir i pristup opisanoj jedini građe.²¹ Također, 1999. godine osnovana je Radna grupa za uvjete za funkcionalnost i obrojčivanje preglednih zapisa (FRANAR) koja je radila na proširenju FRBR-a u svrhu definiranja uvjeta za funkcionalnost preglednih zapisa, proučavanje moguće strukture, primjene i načina upravljanja Međunarodnim standardnim brojem za autorizirane podatke (ISADN). Normativna datoteka dokumentira odluke katalogizatora o oblikovanju pristupnica i srodnih uputnih struktura, te služi katalogizatorima kao referentno pomagalo kod odabira i oblikovanja pristupnica. Navodi se kako normativna datoteka može služiti kao skup povezanih pristupnica koje podržavaju

¹⁸ Getliher, D.; A. Knežević Cerovski. Međunarodni standardni broj imena (ISNI) u kontekstu normativnog nadzora = International Standard Name Identifier (ISNI) In The Context of the authority control. URL: <https://hrcak.srce.hr/file/209865>, (15.7.2018.)

¹⁹ Isto. (15.7.2018.)

²⁰ Isto. (15.7.2018.)

²¹ Murtomaa, E. Ususret budućnosti uz FRBR i FRAR // Međunarodni skup u čast 100-te godišnjice rođenja Eve Verone : zbornik radova = International conference in honour of the 100th anniversary of Eva Verona's birth : proceedings, Zagreb, November 17 . 18, 2015/ uredile Willer, Mirna i Barbarić Ana. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo = Croatian Library Association, 2007., str. 76.

izravan pristup povezanim bibliografskim zapisima, bez obzira da li korisnik pretražuje prema općeprihvaćenom ili varijantnom obliku imena.²²

Prema Uvjetima za funkcionalnost autoriziranih podataka osobom se smatra „pojedinaac ili persona ili identitet koji je ustanovio ili prisvojio pojedinac ili skupina; uključuje stvarne pojedince; uključuje persone ili identitete koje je ustanovio ili prisvojio pojedinac uporabom više imena (npr., pravo ime pojedinca i/ili jedan ili višepseudonima); uključuje persone ili identitete koje je zajednički ustanovilo ili prisvojilo dvoje ili više pojedinaca (npr., Ellery Queen – zajednički pseudonim Fredericka Dannaya i Manfreda B. Leeja).“²³ Ime se definira kao „znak ili skup riječi i /ili znakova po kojima je entitet poznat u stvarnom svijetu; uključuje imena pod kojima su poznate osobe, obitelji ili korporativna tijela; uključuje prava imena, pseudonime, vjerska imena, inicijale i odvojena slova, brojeve i simbole.“²⁴ FRAD definira i nadziranu pristupnicu kao „ime, naziv, kod itd. pod kojim se može pronaći bibliografski zapis, zapis autoriziranih podataka ili zapis uputnice; uključuje pristupnice koje su označene kao usvojeni (izabrani) oblici imena (tj. usvojene pristupnice), kao i one koje su označene kao neusvojeni oblici imena (tj. neusvojene pristupnice).“²⁵ FRAD daje uvjete i za funkcionalnost odnosa između pojedinih osoba, sa posebnim osvrtom na pseudonime. Odnos pseudonima definira se kao „odnos između „stvarne“ osobe (tj. pojedinca) i persone (persona) ili identiteta koji je prisvojio pojedinac upotrebom jednog ili više pseudonima“²⁶ te nastavlja da se taj „odnos u autoriziranim podacima obično izražava preko veza između usvojenih imena (izabranog oblika imena) koja su dodijeljena svakom entitetu („vidi“ uputnice) i/ili napomena.“²⁷

²² Murtomaa, E. Ususret budućnosti uz FRBR i FRAR // Međunarodni skup u čast 100-te godišnjice rođenja Eve Verone : zbornik radova = International conference in honour of the 100th anniversary of Eva Verona's birth : proceedings, Zagreb, November 17 . 18, 2015/ uredile Willer, Mirna i Barbarić Ana. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo = Croatian Library Association, 2007., str. 79

²³ Uvjeti za funkcionalnost autoriziranih podataka : konceptualni model : završni izvještaj, prosinac 2008. / IFLA-ina radna skupina za Uvjete za funkcionalnost i obrojčivanje zapisa autoriziranih podataka (FRANAR) ; odobrili stalni odbori IFLA-ine Sekcije za katalogizaciju i Sekcije za klasifikaciju i indeksiranje, ožujak 2009. Zagreb : hrvatsko knjižničarsko društvo, 2010. Str. 22.

²⁴ Isto. Str. 27

²⁵ Isto. Str. 29

²⁶ Isto. Str. 47

²⁷ Isto. Str. 47

4. Pisanje pod pseudonimom

4.1. Pseudonim i pitanje identiteta

Iako autori najčešće objavljuju pod svojim osobnim imenom, postoji i velik broj autora koji iz određenog razloga vlastita djela objavljuju pod pseudonimom, heteronimom ili drugim oblikom imena. Ono što je važno naglasiti jest da, bez obzira kako autor objavio svoje djelo, da li pod pseudonimom, nekim drugim oblikom imena ili vlastitim imenom, to djelo predstavlja njegovo intelektualno vlasništvo. „Pseudonim (starogrčki ψευδο = lažno, ονομα = ime) jest lažno, drugo ime pomoću kojega se neka osoba predstavlja s ciljem zatajivanja svog pravog identiteta ili kao način da se osoba predstavi u drugom svjetlu ili za razbijanje predrasuda oko podrijetla ili pripadnosti pojedinom spolu. Može se nazvati ili umjetničko ime ili alias (lat. alias – na drugi način) ili akronim a.k.a (eng. also known as – poznat kao). Kod pisaca se rabi i francuski izraz nom de plume (ime iza pera).“²⁸ Pseudonimom kao lažnim, odnosno, izmišljenim imenom osoba se prilikom pisanja može koristiti stalno ili privremeno. Autor može koristiti uobičajeno ime kao pseudonim, ali se može poslužiti i anagramom ili nekim drugim oblikom. Također, postoje slučajevi pseudoandronima kada žena objavljuje pod imenom muškarca, ali i pseudoginima, kada pak muškarac piše pod imenom žene.

Korištenje pseudonima, odnosno lažnog imena za objavljivanje autorskih djela praksa je uvriježena od davnina te se još u doba antike pojavljuju autori koji pišu pod drugim imenima. Prvi koji se potpisao pod pseudonimom bio je grčki filozof i povjesničar Ksenofont koji je koristio ime Temostogen, sin pravde iz Sirakuze. Lažno ime iskoristio je za objavu djela Anabaze nakon što mu je nanesena, kako je sam Ksenofont smatrao, nepravda. Brojni su razlozi radi kojih se pisci odlučuju na pisanje pod pseudonimima. Primjerice, postoje autori koji se prilikom ne slaganja sa političkim stavovima odlučuju na pisanje pseudonima. Neki autori pišu pod pseudonimom kako bi zaštitili svoju obitelj (ukoliko pišu o neprihvatljivim temama), neki autori žele vidjeti kako i na koji način će u javnosti biti prihvaćena djela i teme o kojima pišu, ili se pak boje da će se njihova djela zamijeniti s nekom drugom osobom. No, koji god razlog bio, autor ima pravo djelo objaviti pod drugim imenom i kao takvog, štiti ga i zakon o autorskom pravu ali i niz drugih zakona. Primjerice, autor koji je želio vidjeti na koji način će njegova publika reagirati na djela koja nisu pod slavnim imenom je Stephen King koji je od 1977.-1985. objavio čak devet naslova pod imenom Richard Bachman. Još jedan takav primjer je i J.K.Rowling, autorica Harry Pottera, koja je knjigu Zov kukavice objavila

²⁸ Pseudonim. URL: <https://hr.wikipedia.org/wiki/Pseudonim>, (15.7.2018.)

pod imenom Robert Galbraith. Sličan stav imala je i Doris Lessing koja je objavljivala pod pseudonimom Jane Somers, jer je isticala da želi da se njezina djela čitaju radi kvalitete teksta i pisanja, a ne radi imena koje stoji na koricama istog djela. Ono što je zanimljivo u cijeloj priči oko Doris Lessing jest podatak kako je većina nakladnika njezino djelo odbila, čime se zapravo djelomično pokazalo ono što je Lessing smatrala – danas se gleda samo ime, i bolje prolaze oni koji žive i na staroj slavi.²⁹ Jedan od primjera pseudonima jest i Carol Lewis, pravog imena Charles Lutwidge Dodgson, koji je želio zadržati privatnost i ostati van slave, a pseudonim je smislio tako da je latinizirao svoje ime u Carolus Ludovicus pa ga preveo na englesku inačicu. S druge strane, Pablo Neruda, pravog imena Neftalio Richard Reyes Basoalto pisao je pod pseudonimom iz razloga što mu otac nije dozvoljavao da se bavi umjetnošću. Tijekom prošlosti, ali i danas, brojne žene pisale su pod pseudonimima, poput sestara Bronte, Charlotte, Emily i Anne koje su bile Currer, Acton i Ellis Bell jer se na žene tada gledalo kao manje vrijedne te nije bilo poželjno da se žena bavi pisanjem. Kada je trebala objaviti prvu knjigu o Harry Potteru, Joanne Rowling dodala je ime Kathleen, međutim, nakladnici su joj predložili da ime skрати u J.K., jer su smatrali kako, osim što je sadržaj knjige neobičan, dodatnu težinu daje i žensko ime autorice. Primjer žene sa pseudonimom jest i Marija Jurić koja je često postajala Jurica Zagorski, Petrica Kerempuh ili Iglica, jer je u vrijeme, dok je ona objavljivala bilo čudno da se žena iz imućne obitelji bavi pisanjem. Pseudonim Zagorka danas se najviše veže uz njezino ime.³⁰ Prema primjeru Marije Jurić Zagorke, koja je objavljivala pod tri različita pseudonima, možemo vidjeti kako su postojali autori koji se nisu služili samo jednim pseudonimom. Tako imamo autora koji se služio sa čak dvjestotinjak pseudonima, a riječ je o Stendhalu, pravog imena Marie Henri Beyle, poznati pisac iz 19.-og stoljeća. Pseudonim Stendhal nastao je po ruskom gradiću koji je bio poznat po maškarama i karnevalu. Još jedan od primjera je i Harms (Danil Ivanovič Juvačov), koji je imao oko četrdesetak pseudonima. Poznati norveški pisac krimića, Jo Nesbo, prvi napisan roman objavio je pod pseudonimom iz sljedećeg razloga – naime, u Norveškoj, otkud i potječe, Nesbo se već proslavio kao nogometaš i glazbenik, te je, u namjeri da uspije kao pisac, odlučio objaviti roman pod pseudonimom kako bi ozbiljno shvatili njegovo pisanje i stil. Što se tiče Hrvatske, osim Marije Jurić Zagorke, brojni su primjeri autora koji su pisali pod pseudonimima. Jedan od primjera je Jakob Frass koji je svima znan kao Stanko Vraz, a pseudonim mu je isprva služio za pisanje, no na kraju je ime

²⁹ Lakoš, L. Pen name, nom de plume, lažna imena ili jednostavno – pseudonimi. URL: <http://www.ziher.hr/pen-name-nom-de-plume-lazna-imena-ili-jednostavno-pseudonimi/>, (28.5.2018.)

³⁰ Isto. (28.5.2018.)

uzeo kao svoje. Osim ovog pseudonima, služio se i pseudonimima Nenad Bezimenović i Jakob Rešetar. Antun Branko Šimić imao je također više pseudonima, poput Antun Šimić, Antun B. Šimić, A.B. Šimić, Branko Zvonković, Ante Šimić. Poznato je i kako je Ksaver Šandor Gjalski zapravo bio Ljubomir Tito Josip Franjo Babić, Eugen Kumičić pisao je kao Jenio Sisolski, Dragutin Tadijanović kao Margan Tadeon dok je Mijo Marković pisao kao Mate Balota.³¹

Osim korištenja pseudonima, postoje autori koji su pisali pod heteronimima. „U književnosti heteronim označuje personu, bibliografski identitet, koju je stvorio autor da bi mogao pisati različitim stilom.“³² Postoji razlika u pisanju pod pseudonimom i heteronimom. Pseudonim predstavlja lažno ili izmišljeno ime kojim se autor koristi prilikom pisanja, dok heteronim ne uključuje samo lažno ime, već predstavlja stvaranje cijelog identiteta osobe u što spadaju i fizički izgled, osobnost, biografija te stil pisanja. Primjer autora koji se najčešće spominje kada se govori o pisanju pod heteronimom svakako jest Fernando Pessoa. Osim njega, jedan od najpoznatijih i najčešće spominjanih primjera na našim prostorima svakako jest Olja Savičević-Ivanović. Fernando Pessoa pisao je pod čak 72 heteronima, a prvog stvara kao dječak od šest godina i naziva ga Chevalier de Pas. Pessoa je svoje likove, osim što im je davao potpuni identitet kao što je navedeno, dovodio u međusobne odnose, pa su neki bili rođaci, međusobno su se kritizirali ili prevodili radove. Tri glavna heteronima bila su Alberto Caeiro, Ricardo Reis te Alvaro de Campos, a zanimljivo je da je stvorio i dva polu-heteronima (Bernardo Soares i Baron of Teive) koji su pisali prozu. Osim toga, Pessoa je tvorac i „kazališta postojanja“ ili „drame unutar osobe“ što se očituje u tome da su ti likovi čak komunicirali i sa samim Pesoom. Kao drugi primjer autorice navodi se Olja Savičević Ivančević, koja je pisala pod heteronimom Saška Rojc, te je uvijek isticala kako to ime nikako ne može biti pseudonim, jer mu je ipak dala specifičan identitet koji uključuje autobiografiju, govor, rukopis i bibliografiju.³³

4.2. Razlozi pisanja pod pseudonimom

Tijekom srednjeg vijeka nesigurnost i anonimnost autora bila je česta pojava. Jedan od najčešćih razloga bio je korištenje tuđih radova sa vlastitim komentarima. Osim uzimanja

³¹ Marić, A. Pseudonimi ili tko se krije iza imena pisaca? URL: <https://citajknjigu.com/pseudonimi-ili-tko-se-krije-iza-imena-pisaca/>, (20.6.2018.)

³² Mrzljak, N.; D. Polanski. Bibliografski identiteti pojedinaca nastali upotrebom više imena : heteronimi, egzoni (ksenonimi), endonimi (autonimi). URL: <https://www.hkdrustvo.hr/vjesnik-bibliotekara-hrvatske/index.php/vbh/article/view/23>. Str. 212.

³³ Isto. Str. 212.-213.

tudih autora, autori su se često susretali sa situacijom u kojoj im je materijal za pisanje preskup te su bili primorani koristiti razne materijale za pisanje tijekom kojeg nisu naglašavali preuzete dijelove. Takvo pisanje dovodilo je do situacije u kojoj je bilo teško razaznati koji rad je prijepis, a koji je izvornik. Tome su doprinijeli i knjižničari, koji su često u isti svezak uvezivali tekstove istog formata, te kada bi se takav svezak prepisivao, posebice ako ga je ista osoba pisala, moglo se zaključiti kako je jedna cjelina. Takve cjeline najčešće su se uvezivale pod imenom jednog autora, najčešće onog prvog na popisu, pa je tako bilo moguće ista dva teksta naći pod imenom različitih autora. Tekst se mogao identificirati i imenom autora, ali imenom vlasnika, prepisivača ili imenom drugog autora. Vezanost nekog imena uz radove nije nužno značilo autorstvo, već imenovanje i nazivanje rada.³⁴ Navedeni primjeri pokazuju kako se često znalo dogoditi da djelo postane anonimno ili nepotpisano iz razloga što nije bilo dovoljno sredstava za kupnju propisnog materijala, ali i žurbe ili nedovoljno pažnje, što potkrjepljuje primjer uvezivanja radova različitih autora pod ime jednog autora.

Kada se radi o srednjem vijeku, jedan od razloga anonimnosti, ali i korištenja pseudonima mogao je biti kršćanska poniznost, odnosno, pojedinac kao autor sam sebi nije pridavao važnost. Jedan od razloga je i, može se slobodno reći, obrazovne prirode – naime, cijenilo se poznavanje i navođenje autoriteta i mjerodavnih izvora, pa je rad prepisivača ili pisara ponekad bio važniji od autorskog, kreativnog rada. Horvat navodi kako se pravi znanstveni rad nije sastojao od pisanja vlastitih tekstova, već u otkrivanju velikih starih djela i njihovu umnožavanju za buduće naraštaje. Osobnost u tom smislu nije bila bitna. S druge strane, pojavom tiskarstva uklanjaju se materijalni čimbenici koji pridonose anonimnosti radova pa knjige postaju pristupačnije i jeftinije, ali tiskari nisu vodili polemike oko utvrđivanja autorstva, već se prvenstveno radilo na tiskanju tekstova koji će biti čitani, ali i donositi novac. U vrijeme renesanse, autori su također djela objavljivali anonimno ili pod pseudonimom, a jedan od bitnijih razloga, prema Horvat, jest strah i želja za neizazivanjem nemilosti. Horvat navodi primjer Erazma Rotterdamskog koji je napisao satiru vezanu uz papu Julija II., objavio ju anonimno, te iako se znalo da je rad njegov, on to nikada nije priznao, a navodni razlog za to je nezamjeranje. Poznat je primjer i Francoisa Rableaisa koji je pisao pod pseudonimom Alcofribas Nasier radi straha od crkvenih vlasti. Horvat se osvrće na riječi C. Nodiera koji navodi kako je razlog uzimanja pseudonima u 17. stoljeću bila skromnost autora, ali i želja za sakrivanjem trivijalnog imena ili imena koje loše zvuči. Također, problem sa anonimnošću i pseudonimima javljali su se i na djelima znanstvenika 17. i 18. stoljeća, pa

³⁴ Horvat, A. Knjižnični katalog i autorstvo. Rijeka : Naklada Benja, 1995. Str. 100.-101.

je, osim što su objavljivali pod pseudonimom iz razloga skromnosti ili straha od crkvenih vlasti, bilo slučajeva gdje su objavljeni radovi bili plod zajedničkog rada više znanstvenika neke akademije. Horvat daje primjer publikacija Francuske Akademije znanosti gdje radovi ne nose autorske atribucije. Osim njih, firentinska Academia del cimento objavljivala je radove u publikaciji *Saggi di naturali esperienze* anonimno. Pitanje se postavlja da li su imena autora izostavljena radi opreza ili radi dogovora o kolektivnoj odgovornosti. Kronick je te slučajeve povezivao sa Baconovim idealom kolektivnog istraživanja, koji naglašava da je zadaća znanstvenika da razotkriva, a ne otkriva istinu, pa prema tome znanstvenik nije zaslužan za otkriće, već ima tu sreću da se to dogodilo njemu. Primjer straha od crkve i države je Holbach koji je djelo *Sustav prirode* objavio anonimno. Osim straha od crkve ili države, autori su se bojali i za karijeru. Također, znanstvenici koji su objavljivali književna djela pisali su pod pseudonimima, jer je tada bilo uvriježeno mišljenje kako se jedan znanstveni rad nikako ne može povezati s književnošću.³⁵ Postoje i slučajevi gdje se anonimno objavljivalo kako bi se naškodilo nekom drugom ili jednostavno, iz nepoštenja. Primjer je Jean-Paul Marat, koji se bavio liječničkom praksom i raznim istraživanjima je te očekivao da će biti primljen u akademiju znanosti, ali nakon sukoba s istom akademijom u časopisu *Journal de litterature, des sciences des arts* osvanulo je nekoliko pisama s pohvalom Marata, te se, nakon analize pisama koja je Marat već pisao, zaključilo kako je sam sebe ishvalio. Jean-Paul Marat jedan je od primjera gdje se može vidjeti kako su autori često pisali anonimno ili pod pseudonimom između ostalog i u svrhu vlastite reklame ili pohvale.³⁶

5. Određenje i problematika autorstva i pseudonima prema Evi Veroni

5.1. Važnost Pravilnika i određivanje autorstva prema Veroni

U trećem poglavlju govori se o važnosti i težnji ka međunarodnoj ujednačenosti zapisa koja bi trebala pojednostavniti razmjenu zapisa ali i korištenje i snalaženje u katalozima diljem svijeta. Da bi zapisi na međunarodnoj razini bili ujednačeni, potrebno ih je ujednačiti i na nacionalnoj razini. Pravilnik i priručnik za izradbu abecednih kataloga Eve Verone pravilnik je po kojem se izrađuju kataložni zapisi i vrijedi kao skup kataložnih pravila za cijelu zemlju. Prema Veroni, svaki abecedni katalog ima tri osnovna pravila. Abecedni katalog mora odgovarati na pitanje o posjedovanju određene jedinice bibliotečne građe, mora sadržavati vidljiv i točan pregled svih izdanja, prijevoda, preradbi koje knjižnica posjeduje i

³⁵ Horvat, A. Knjižnični katalog i autorstvo. Rijeka : Naklada Benja, 1995. Str. 103.-104.

³⁶ Isto. Str. 105.

mora omogućiti korisniku uvid u sve jedinice građe koje postoje u knjižnici. Iz tog razloga, svaka kataložna jedinica mora imati odrednicu (riječ ili riječi koje određuju mjesto kataložne jedinice u katalogu) i kataložni opis (skup podataka kojim identificiramo jedinicu građe koju kataložna jedinica zastupa u katalogu i djelo koje jedinica građe sadrži).³⁷ Kroz poglavlje prikazat će se najbitniji članovi Pravilnika vezani uz temu rada.

Prema Zakonu o autorskom pravu i srodnim pravima pokazano je kako se autorom smatra osoba koja stvara određeno djelo.³⁸ Prema Pravilniku Eve Verone članom 3. propisuje se da „autor može biti ili fizička osoba (individualni autor) ili zajednica fizičkih osoba i/ili organizacija (korporativni autor).“³⁹ Članom 4. definira se individualni autor kao fizička osoba kojoj nastalo djelo pripada kao duhovni vlasništvo.⁴⁰ Autor kao osoba koja svoje djelo posjeduje kao intelektualno vlasništvo gotovo je ista interpretacija značenja vlasništva kao i u Zakonu o autorskim pravima i srodnim pravima, no Verona ga, za potrebe knjižničarske struke, dodatno razgraničava na individualne i korporativne autore. Kada se radi o katalogizaciji djela, pravilnik nalaže (članom 5., točkom 1.) da se glavna kataložna jedinice pod imenom autora izrađuje kada publikacija sadrži djelo jednog individualnog autora.⁴¹ Osim individualnog autora, autor može biti i korporativno tijelo, koje predstavlja zajednicu osoba ili organizaciju određenog naziva, a obuhvaća i pripreme (kongrese, konferencije, ekspedicije, sastanke, sajmove, izložbe).⁴² Iz tog razloga, daje se i definicija autorstva korporativnog tijela, prema kojem je ono „autor nekoga djela kad se po karakteru toga djela jasno može zaključiti da je ono bezuvjetno plod zajedničkoga stvaralačkog i/ili organizacijskog djelovanja korporativnog tijela, a nije duhovno vlasništvo osoba koje su odgovorne za neposrednu izradbu djela.“⁴³ Osim individualnog i korporativnog autora,

³⁷ Verona, E. Pravilnik i priručnik za izradbu abecednih kataloga. Prvi dio: Odrednice i redalice. Pretisak. Zagreb ; Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009. Str. 13

³⁸ Vidi str. 2.

³⁹ Verona, E. Pravilnik i priručnik za izradbu abecednih kataloga. Prvi dio: Odrednice i redalice. Pretisak. Zagreb ; Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009. Str. 18

⁴⁰ Nekoliko je glavnih točaka u kojima se ovo tumačenje uzima: autorom se tako smatra pisac samostalno izdanog teksta; sastavljač rječnika, bibliografija, kataloga, adresara, leksikona, enciklopedija, statistika, numeričkih tablica, zbirki formula i sličnog skupa podataka koji ne tvore kontinuiran tekst; autorom se smatra i sastavljač regesta; osoba čija se korespondencija izdaje bez obzira sadrži li izdanje samo pisma što ih ta osoba piše ili ih i prima; osoba čija se živa riječ izdaje bez bitnih promjena (govor, pripovijedanje i sl.); osoba koja proglašava bule, enciklike, poslanice ili pastirska pisma; likovni umjetnici čiji se radovi reproduciraju; skladatelji samostalno izdane skladbe; autor tehničkog nacrtu ili idejne skice jest osoba koja ih je izradila; kartograf, geolog ili geofizičar koji izrađuju i određuju elemente i uli karte uzimaju se kao autori tih karata; astronomi, geofizičari, antropolozi i svi koji vrše razna promatranja koja se potom objavljuju tiskom uzima se za autora ako su vršili te stavke; osoba čiji originalni rad tvori sadržaj nekog djela smatra se autorom. Isto. Str. 18.-23.

⁴¹ Isto. Str. 23.

⁴² Isto. Str. 27.

⁴³ Isto. Str. 27.

Verona se bavi i pitanjem višestrukog autorstva, i to u slučajevima kada neki tekst ili program radi nekoliko osoba skupa ili više korporativnih tijela. Članom 11., točkom 1. zato propisuje da, ukoliko „publikacija sadrži zajedničko djelo koje je zajednički rad dvojice ili trojice autora, glavna se kataložna jedinica izrađuje pod imenom (nazivom) prvog autora; za drugog i trećeg autora izrađuju se sporedne kataložne jedinice.“⁴⁴ Osim dvojice ili trojice autora, za neki rad može biti zaslužno četvero ili više autora, pa Verona navodi da „ako publikacija sadrži djelo koje je zajednički rad četvorice ili više autora, na glavnu se kataložnu jedinicu primjenjuju propisi o anonimnim publikacijama.“⁴⁵

U članku „Oblikovanje osobnih imena u knjižničnom katalogu“ autorica Aleksandra Horvat upozorava da Pravilnik Eve Verone upotrebljava ime u sklopu svih osobina koje identificiraju fizičku osobu, što znači da obuhvaća i osobno ime, prezime, pseudonim ili nadimak. Autorica upućuje i na to da je definicija imena u Pravilniku šira od definicije imena u Zakonu o osobnom imenu⁴⁶ te obuhvaća i dijelove osobnog imena koji se isključuju iz službene uporabe. Autorica ovo smatra važnim iz tog razloga što se time daje razlika između službenog imena i ostalih oblika imena.⁴⁷ Ovu stavku bitno je napomenuti iz tog razloga što se, kako je već napomenuto, autori prilikom stvaranja vlastitog rada mogu služiti drugim imenima, poput pseudonima, ali isto tako, stvarati i druge identitete, poput autora koji pišu pod heteronimima.

5.2. Uloga kataloga i autorsko pravo prema Pravilniku i priručniku za izradu abecednih kataloga Eve Verone

I osoba koja piše pod pseudonimom je autor, pa se može reći kako je i djelo koje osoba pod pseudonimom stvara njegovo intelektualno vlasništvo. Iz tog razloga, u prethodnom poglavlju iznesene su temeljne odredbe koje se odnose na autore. U ovom dijelom poglavlja biti će više riječi o konkretnim odredbama koje se odnose na autore koji pišu pod pseudonimom. Moguće je nekoliko varijanti pisanja pod pseudonimom, te za sve njih postoji pravilo pod kojim se određuje glavna te pomoćne kataložne jedinice. Osoba koja piše pod pseudonimom, kao autor podliježe Pravilniku i priručniku za izradu abecednih kataloga Eve Verone. Prema Veroni, važeće pravilo jest da „ako se autor u svom

⁴⁴ Verona, E. Pravilnik i priručnik za izradbu abecednih kataloga. Prvi dio: Odrednice i redalice. Pretisak. Zagreb ; Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009. Str. 37.

⁴⁵ Isto. Str. 40.

⁴⁶ „Osobno ime sastoji se od imena i prezimena. Ime, odnosno prezime može se sastojati od više riječi.“ Prema: Zakon o osobnom imenu. URL: <https://www.zakon.hr/z/43/Zakon-o-osobnom-imenu> (27.7.2018).

⁴⁷ Horvat, A. Oblikovanje osobnih imena u knjižničnom katalogu. // Zbornik radova / Znanstveni skup Normizacija osobnih imena u knjižničarstvu i leksikografiji, Zagreb, 15. i 16. svibnja 1996.; urednica Dorica Blažević. Zagreb : Hrvatsko bibliotekarsko društvo, 1996. Str. 108

stvaralačkom radu isključivo ili pretežno služi pseudonimom po kojem je općenito i poznat, jedinstvenom odrednicom postaje taj pseudonim.⁴⁸ Ovim pravilom jasno se nalaže izrada pseudonima kao jedinstvene odrednice, dok se za pravo ime autora nalaže izrada opće uputnice za pravo ime te se sugerira unošenje napomene na glavnim kataložnim jedinicama za publikacije autorovih djela.⁴⁹ Također, pseudonim može postati jedinstvena odrednica u slučaju kada se pravo ime autora ne može odrediti te se pod napomenu unosi podatak po kojem korisnik može saznati kako je pseudonim u odrednici iz tog razloga što se pravo ime autora ne može pronaći.⁵⁰ Postoje autori koji se, iz osobnih razloga, koriste sa nekoliko pseudonima tijekom rada, ili se, osim pseudonimom služe i sa pravim imenom. Ukoliko su ti autori poznatiji po pravom imenu, tada se u jedinstvenu odrednicu navodi pravo ime. U takvim slučajevima za pseudonime se izrađuju opće uputnice koje se unose u napomenu na glavnim kataložnim jedinicama. U slučaju kada je na publikaciji navedeno autorovo dvočlano prezime koje je nastalo od pseudonima ili pravog prezimena ili obratno, pravilnikom se nalaže izrada opće uputnice i za takve oblike autorstva.⁵¹ U slučaju kada je autor poznat po dvočlanom prezimenu, Verona sugerira izradu prema članu 92., točki 8. Pravilnika prema kojem „obiteljsko prezime kojemu je dodan pseudonim ili nadimak (npr. po ocu, ženi, ili drugom nekom članu obitelji, ili sl.), odnosno nadimak ili pseudonim kojemu je dodano obiteljsko prezime, uzima se kao dvočlano prezime ako je takav oblik za određenog autora ušao u opću upotrebu.“⁵²

U slučaju kada se autor služi isključivo pseudonimom po kojem je poznat ili raznim pseudonimima te jednim imenom i pseudonimom, te jednu određenu vrstu svoga stvaralačkog rada objavljuje isključivo pod pravim imenom, dok drugu objavljuje pod pseudonimom, ime pod kojim je objavljeno postaje jedinstvena odrednica, dok se za drugi oblik imena (pseudonim ili pravo ime, ovisi kako autor objavljuje) mogu izrađivati sporedne kataložne jedinice umjesto općih uputnica.⁵³ Kada autor piše pod pseudonimu koji je oblikom sličan pravom imenu autora i koji se najčešće sastoji od anagrama koji ima oblik pravog imena jedinstvenom redalicom i redalicom opće uputnice postaje izmišljeno prezime. Za druge slučajeve jedinstvena redalica ili redalica opće uputnice je prvi sastavni dio

⁴⁸ Verona, E. Pravilnik i priručnik za izradbu abecednih kataloga. Prvi dio: Odrednice i redalice. Pretisak. Zagreb ; Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009. Član 96. Točka 1. Str. 182.

⁴⁹ Isto. Član 96. Točka 1. Str. 182.

⁵⁰ Isto. Član 96. Točka 2. Str. 182.

⁵¹ Isto. Član 96. Točka 3. Str. 183.

⁵² Isto. Str. 169.

⁵³ Isto. Član 96. Točka 4. Str. 183.

pseudonima, dok se za druge sastavnice izrađuju opće uputnice (kada se to smatra potrebnim). Izuzetak od ovog pravila prema Pravilniku su oni autori čiji pseudonimi za prvi dio imaju određeni član i tada naredni sastavni dio pseudonima postaje jedinstvenom redalicom dok se član piše ispred te redalice (ali se ne ističe gramatički).⁵⁴

Postoje i slučajevi kada pseudonim sadrži određeni član kao neodvojiv dio prezimena. Tada Verona nalaže postupanje po članu 90., točki 1. kojim se nalaže da „s prezimenom ispred kojega kao samostalan element stoji prefiks u obliku člana ili u obliku prijedloga, ili prefiks sastavljen od prijedloga i člana koji su pisani rastavljeno ili kao jedna riječ, postupa se prema običaju prihvaćenom u zemlji kojoj nosilac prezimena pripada. Prema običaju odnosne zemlje ili se kao jedinstvena redalica uzimaju prefiks i prezime kao cjelina, tj. prefiks se uzima kao neodvojiv dio prezimena, ili se kao jedinstvena redalica uzima samo prezime bez prefiksa, a prefiks se na kraju jedinstvene odrednice piše malim slovima. Rjeđe je da jedan do prefiksa ulazi u jedinstvenu redalicu, a drugi se njegov dio piše na kraju jedinstvene odrednice.“⁵⁵ U ovim slučajevima se za potpuni oblik pseudonima izrađuje opća uputnica dok se u odrednici opće uputnice član uzima kao neodvojiv dio redalice.⁵⁶ Postoje slučajevi u kojima se dvojica ili više autora prilikom stvaralačkog rada služe zajedničkim pseudonimom te u tom slučaju taj pseudonim postaje jedinstvena odrednica. Opće uputnice izrađuju se za prava osobna imena autora.⁵⁷ Kao što autori mogu pod zajedničkim pseudonimom stvarati sav svoj opus, postoje slučajevi u kojima više autora pod istim pseudonimom (zajedničkim) objavljuju jedan određeni dio svog stvaralačkog rada. U tom slučaju, preostali opus objavljuju ili pod pravim imenom ili pod vlastitim pseudonimima. Publikacije koje su objavljene pod zajedničkim pseudonimom katalogiziraju se kao publikacije dvojice ili više autora, kako se i propisuje članom 96., točkom 7. Pravilnika. Prema članu 11., u slučajevima kada je neko djelo nastalo zajedničkim naporima dvojice ili trojice autora, glavna kataložna jedinica izrađuje se od imena prvog autora, dok se za ostale izrađuju sporedne kataložne jedinice.⁵⁸ U tom slučaju, preostale publikacije samostalnih djela se u abecedni katalog mogu uvrstiti ili pod pravim imenom pojedinih autora ili pod njihove vlastite pseudonime, ukoliko ih koriste, dok će se za

⁵⁴ Verona, E. Pravilnik i priručnik za izradbu abecednih kataloga. Prvi dio: Odrednice i redalice. Pretisak. Zagreb ; Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009. Član 96. Točka 5. Str. 184.

⁵⁵ Isto. Str. 154.

⁵⁶ Isto. Str. 184.

⁵⁷ Isto. Član 96. Točka 6. Str. 185.

⁵⁸ Isto. Str. 37.

zajednički pseudonim izraditi opća uputnica, ili u nekim slučajevima sporedna kataložna jedinica.⁵⁹

6. Postupak katalogizacije pseudonima - istraživanje

Već je navedeno iz kojih se sve razloga autori odlučuju na pisanje pod pseudonimima, no, treba postaviti i pitanje kako doskočiti problemu katalogizacije takvih djela. S obzirom da svaki od autora ima za sebe, a i druge opravdan razlog takvog pisanja, postavlja se pitanje kako katalogizirati autore, da li prema imenu, ili pak stvarnom naslovu? Cilj ovog istraživanja jest pokazati kako knjižnice katalogiziraju autore koji pišu pod pseudonimima. Za potrebe ovog istraživanja analizirani su zapisi baza Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu i zapisi Knjižnica grada Zagreba. Također, prilikom istraživanja korišten je i VIAF, te su za svakog autora pokazani i zapisi Deutsche Nationalbibliothek (Njemačka nacionalna knjižnica) te Bibliothèque Nationale de France (Francuska nacionalna knjižnica). Pretraživani su zapisi četvorice autora, Voltairea, Lava Trockog, Georgea Orwella te Maksima Gorkog. Autori koji su analizirani su individualni autori, koji su pisali pod pseudonimom, te su pod tim imenom i poznati.

6.1. Primjer 1: Voltaire

Francois Marie Arouet (1694-1778), poznatiji kao Voltaire, bio je francuski pisac i filozof. Radi pisanja protiv Filipa Orleanskog završava u zatvoru u Bastillei, te nakon izlaska iz zatvora, oko 1718. godine, odlučuje odbaciti pravo ime i postaje Voltaire. Najpoznatija djela, poput Filozofska pisma ili Edipa, pronalazimo pod imenom Voltaire.⁶⁰ S obzirom da se Voltaire služio pseudonimom za pisanje, u hrvatskoj kataložnoj praksi, prema Pravilniku Eve Verone, izrada zapisa za Voltairea podliježe članu 96., točki 1, prema kojoj jedinstvenom odrednicom postaje pseudonim, dok se za ostale oblike imena, uključujući pravo ime autora, izrađuju opće uputnice.

U katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu nalazi se 118 publikacija pod imenom Voltaire. Jedinstvena odrednica, kako i nalaže Pravilnik, postala je pseudonim, dok su za pravo ime, i druge oblike imena izrađene opće uputnice (Arouet, Francois-Marie; Volter; Vol'ter; Voltaire, Francois-Marie Arouet de; Voltaire, M. de; Voltaire, Francois-Marie Arouet; Arouet de Voltaire, Francois-Marie; Voltaire, Franz Maria Arouet von). Osim

⁵⁹ Verona, E. Pravilnik i priručnik za izradbu abecednih kataloga. Prvi dio: Odrednice i redalice. Pretisak. Zagreb ; Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009.. Str. 185.

⁶⁰ Voltaire. URL: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=65298>. (19.8.2018.)

neusvojenih oblika, vidljivi su i biografski podaci u kojima se navodi kako se radi o francuskom književniku, povjesničaru te filozofu, a osim toga, izrađena je i napomena o pravom imenu autora, Francois-Marie Arouet.⁶¹

Broj zapisa	Naslov
50+	Voltaire - [NSK normativni zapis]
	Voltaire, François-Marie Arouet - [NSK normativni zapis]
	Vidi: Voltaire
	Voltaire, François-Marie Arouet de - [NSK normativni zapis]
	Vidi: Voltaire
	Voltaire, Franz Maria Arouet von - [NSK normativni zapis]
	Vidi: Voltaire
	Voltaire, M. de - [NSK normativni zapis]
	Vidi: Voltaire
1	Voltan-Acar, Nilufer - [NSK normativni zapis]
	Voltava - [NSK normativni zapis]
	Vidi: Asanger, Edo Zvonimir
1	Volten, Peter - [NSK normativni zapis]
	Volter - [NSK normativni zapis]
	Vidi: Voltaire
	Vol'ter - [NSK normativni zapis]
	Vidi: Voltaire

Slika 1. Pregledni zapis odrednice. Voltaire. NSK

ID zapisa	000002412
Odrednica	Voltaire
Neusvojeni oblik	Arouet, François-Marie
Neusvojeni oblik	Volter
Neusvojeni oblik	Vol'ter
Neusvojeni oblik	Voltaire, François-Marie Arouet de
Neusvojeni oblik	Voltaire, M. de
Neusvojeni oblik	Voltaire, François-Marie Arouet
Neusvojeni oblik	Arouet de Voltaire, François-Marie
Neusvojeni oblik	Voltaire, Franz Maria Arouet von
Biografski podaci	Francuski književnik, povjesničar, filozof. Rođen 21. 11. 1694. u Parizu, umro 30. 5. 1778. u Parizu.
Napomena	Pravo ime autora: Arouet, François-Marie.

Slika 2. Neusvojeni oblici imena. NSK. Voltaire.

U Knjižnicama Grada Zagreba, pod imenom Voltaire nalazi se 57 zapisa. Za jedinstvenu odrednicu uzima se pseudonim Voltaire, dok se opće uputnice izrađuju za stvarno ime autora (Arouet, Francois Marie) i neusvojeni oblik imena (Volter). Pod napomenom se nalazi podatak da je Voltaire bio francuski književnik, povjesničar, filozof i prosvjetitelj.⁶²

Voltaire	
1694-1778	
Napomena	Francuski književnik, povjesničar, filozof i prosvjetitelj. Pravo ime autora je Francois Marie Arouet.
Bibliografske jedinice autora	
Bibliografske jedinice o autoru	
Neusvojeni oblik imena	Arouet, Francois Marie <stvarno ime>
Izvori podataka	Volter Voltaire i njegova škola / S. S. Mokuljski. Bg. ; Zgb, [1948?]. LC cat. ; DB kat. ; NSK kat. HOL. Zgb, 1996.

⁶¹ Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu. Voltaire. URL: <http://www.nsk.hr/ispis-rezultata/>. (19.8.2018.)

⁶² Knjižnice grada Zagreba. Voltaire. URL: <https://katalog.kgz.hr/pagesResults/rezultati.aspx?¤tPage=1&searchById=10&sort=0&spid0=10&spv0=volttaire>. (19.8.2018.)

Slika 3. Pregledni zapis odrednice i opće uputnice. KGZ. Voltaire.

Uvidom u VIAF, vidljiva je jedna odrednica pod pseudonimom Voltaire. Većina zemalja (uključujući Njemačku, Nizozemsku, Irsku, Francusku) koriste odrednicu Voltaire, 1694-1778 što upućuje da se kraj imena pseudonim nalazi razdoblje u kojem je autor živio. Hrvatska, zajedno sa Italijom (Central Institute for the Union Catalogue of the Italian Libraries), Japanom i Flemish Public Libraries koristi samo pseudonim kao odrednicu. Može se izdvojiti primjer Vatikanske knjižnice, za koju se može vidjeti, prema VIAF-u, da za Voltairea ima izrađene četiri odrednice, od kojih je jedna izrađena za pravo ime autora (Arouet, Francois Marie), dok je jedna izrađena za ne toliko poznati pseudonim koji je Voltaire koristio (Vade, Catherine).⁶³

Heading	Type
1 Voltaire, 1694-1778	Personal
Voltaire	
Voltaire, F.-M. A. de 1694-1778	
Wolter (1694-1778)	
فولتير، فرانسوا ماري أرويه دي	
1694-1778, פֿולטער, פֿרענסואַ מאַרי אַרואַט דע	
Вольтер, 1694-1778	
Voltaire, pseud.	
Вольтер, Ф. М. 1694-1778 Франсуа Мари	
Voltaire, François Marie Arouet de, 1694-1778	
Voltaire, François de	
1778-1694, فولتير	
Voltaire, F.-M. A. de 1694-1778 François-Marie Arouet de	
Voltaire, pseud., 1694-1778	
Voltaire (French writer, historian, and philosopher, 1694-1778)	
Arouet, François Marie, 1694-1778	
Voltaire, Françoise Marie Arouet de, 1694-1778	
Вольтер, несл., 1694-1778	
Vadé, Catherine, 1694-1778	
Voltaire, J. F. M. Arouet de, 1694-1778	

Slika 4. VIAF. Voltaire.

Na slici iznad (slika 4.), vidljivo je kako i Francuska i Njemačka nacionalna knjižnica koriste istu jedinstvenu odrednicu. Uvidom u zapise o autoru, što je pak vidljivo na slikama ispod), vidljivo je kako se pod neusvojenim oblicima nalazi više imena. U katalogu Njemačke nacionalne knjižnice nalazi se 873 publikacija pod pseudonimom Voltaire. Slike 5. i 6. prikazuju popis neusvojenih oblika za Voltairea, među kojima se nalazi i njegovo pravo ime u nekoliko varijanti (Arouet, Francois Marie d'), potom kombinacija pravog imena i pseudonima (Arouet de Voltaire, Marie d'). Pod neusvojenim oblicima nalazi se i pravo ime autora uz napomenu (Arouet, Francois-Marie). Na zapisu je vidljiv i veći broj imena uz koja stoji napomena o pseudonimima (Cassin; Bazin; Bazin, Abbe; Ralph, Doktor), a radi se o

⁶³ VIAF. Voltaire. URL:

<http://viaf.org/viaf/search?query=local.personalNames%20all%20%22voltaire%22&sortKeys=holdingscount&recordSchema=BriefVIAF>. (19.8.2018.)

manje poznatim pseudonimima koje je Voltaire koristio prilikom pisanja političkih pamfleta, a za koje su izrađene opće uputnice.⁶⁴

Person	Voltaire	Arouet de Voltaire, Marie d'
Geschlecht	männlich	Arouet, François Marie d'
Andere Namen	Voltaire, François-Marie Arouet	Calmet (Pseudonym)
	Voltaire, François de	Dom Calmet (Pseudonym)
	Voltaire, J. F. M. A. de	Covelle, Robert
	Voltaire, F. M. A. von	Néedham (Pseudonym)
	Voltaire, Fránsiá Máryá Aruwé da	Beaudinet (Pseudonym)
	Voltaire	De Montmolin (Pseudonym)
	Voltaire	Aléthès, Irénée (Pseudonym)
	Voltaire (falsche Namensform)	Rossette, Josias (Pseudonym)
	Arouet de Voltaire	Cassen (Pseudonym)
	Fu, Etal	Cass* (Pseudonym)
	Fuertal	Voltaire, Franz Maria Arouet von
	Fu er tai	Voltaire, François Marie de
	Vade, Antoine (Pseudonym)	Voltaire, Marie Arouet de
	Vade, Catherine (Pseudonym)	Voltaire, Arouet de
	Vade, Guillaume (Pseudonym)	De Voltaire
	Ralph, Docteur (Pseudonym)	Voltarius
	Ralph, Doktor (Pseudonym)	Voltär
	Bazin, Abbé (Pseudonym)	Vol'ter
	Bazin (Pseudonym)	Big
	Alexis, Novgorode, Archevêque (Pseudonym)	Voltaire, François Marie Arouet de
	Bourdillon, Joseph (Pseudonym)	Voltaire, François Marie Arouet
	Huet, Monsieur (Pseudonym)	Volter
	Hume, Monsieur (Pseudonym)	Wolter
	Ploko, Jean (Pseudonym)	Voltaire, François-Marie
	Sherloc, Monsieur (Pseudonym)	La Roupilliere
	De la Caille, Monsieur (Pseudonym)	Arouet, François-Marie, Wirkl. Name von Voltaire
	DeLaCaille, Monsieur (Pseudonym) (RAK alt)	Poète philosophe
	Morza de, Monsieur (Pseudonym)	Voltaire, J. F. M. Arouet de

Slika 5. i 6. Pregledni zapis Deutsche Nationalbibliothek. Voltaire.

Kao i Njemačka, i Francuska nacionalna knjižnica za Voltairea uzima istu jedinstvenu odrednicu, pseudonim. Pod imenom Voltaire u Francuskoj nacionalnoj knjižnici nalazi se ukupno 7 865 publikacija. Kao i u prethodnoj analizi, vidljivo je više neusvojenih oblika imena za koje su izrađene opće uputnice. Prvo na popisu nalazi se pravo ime autora, Arouet, Francois-Marie (1694-1778) za koje je izrađena opća uputnica, no sa strane nema podatka o tome da se radi o pravom imenu autora. Za kombinaciju pseudonima i pravog imena (Arouet de Voltaire, Francois –Marie (1694-1778), koja je u slučaju Francuske nacionalne knjižnice navedena samo jedna, sa strane stoji podatak da se radi o pseudonimu. Ostali neusvojeni oblici imena predstavljaju već spomenute manje poznate pseudonime koje je Voltaire koristio, od kojih se neki poklapaju sa Njemačkom nacionalnom knjižnicom (Bazin, L'abbe; Vade, Catherine), te su za njih napravljene opće uputnice.⁶⁵

⁶⁴ Deutsche Nationalbibliothek. Voltaire. URL: <https://portal.dnb.de/opac.htm?method=simpleSearch&cqlMode=true&query=nid%3D118627813>. (19.8.2018.)

⁶⁵ Bibliotheque nationale de France. Voltaire. URL: <https://catalogue.bnf.fr/ark:/12148/cb11928669t>. (20.8.2018.)

Voltaire (1694-1778) pseudonyme forme internationale	
Pays : France	< La Visclède (1694-1778) pseudonyme
Langue(s) : français	< L'Écluse, De (1694-1778) pseudonyme
Sexe : Masculin	< L'Escarbotier, Le P. (1694-1778) pseudonyme
Responsabilité(s) exercée(s) sur les documents : Auteur	< Mamaki (1694-1778) pseudonyme
Naissance : 1694-02-20, Paris	< Morza, De (1694-1778) pseudonyme
Mort : 1778-05-30, Paris	< Passeran, Cte (1694-1778) pseudonyme
Écrivain et philosophe. - Membre de l'Académie française (1746)	< Proposant, Un (1694-1778) pseudonyme
Forme(s) rejetée(s) :	< Ralph, Le docteur (1694-1778) pseudonyme
< Arouet, François-Marie (1694-1778)	< Rossette, Josias (1694-1778) pseudonyme
< Arouet de Voltaire, François-Marie (1694-1778) pseudonyme	< Saint-Didier (1694-1778) pseudonyme
< Auteur du Compère Matthieu, L' (1694-1778) pseudonyme	< Saint-Hiacinte (1694-1778) pseudonyme
< Auteur de l'Histoire de Charles XII, L' (1694-1778) pseudonyme	< Saint-Hyacinte (1694-1778) pseudonyme
< Auteur du Siècle de Louis XIV, L' (1694-1778) pseudonyme	< Sherloc (1694-1778) pseudonyme
< B. Académicien (1694-1778) pseudonyme	< Tamponet, Abbé (1694-1778) pseudonyme
< Bazin, L'abbé (1694-1778) pseudonyme	< Thomson (1694-1778) pseudonyme
< Bourdillon, Joseph (1694-1778) pseudonyme	< Thomson, Feu Mr (1694-1778) pseudonyme
< Démad (1694-1778) pseudonyme	< Tilladet, Abbé de (1694-1778) pseudonyme
< Etallonde de Morival, Dr (1694-1778) pseudonyme	< Tournay, Cte de (1694-1778) pseudonyme
< Évhémère (1694-1778) pseudonyme	< V ..., M. de (1694-1778) pseudonyme
	< Vadé, Antoine (1694-1778) pseudonyme
	< Vadé, Catherine (1694-1778) pseudonyme
	< Voltaire, François-Marie Arouet de (1694-1778) pseudonyme
	< Volter (1694-1778) pseudonyme
	< Wellwisher, Good Natur'd (1694-1778) pseudonyme
	< Wolter (1694-1778) pseudonyme
	< V ***, M de (1694-1778) pseudonyme

Slika 7. i 8. Pregledni zapis Bibliotheque nationale de France. Voltaire.

6.2. Primjer 2: Lav Trocki

Lav Trocki, odnosno, Lev Davidovič Bronštejn bio je političar, vojskovođa i revolucionar, poznat i kao jednim od osnivača Crvene armije. Smatra se kako je pravo ime zamijenio pseudonimom Trocki, koje je uzeo od jednog tamničara dok je bio u zatvoru.⁶⁶ S obzirom da je Trocki za potrebe svog pseudonima samo izmislio prezime, odnosno, preuzeo od tamničara kako je i navedeno, primjenjuje se član 96., točka 5. po kojoj, kada se koristi izmišljeno prezime i pravo ili izmišljeno ime (u ovom slučaju pravo ime Lev) jedinstvenom redalicom postaje izmišljeno prezime.

U Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu nalazi se ukupno 25 publikacija pod imenom Trockij, Lav. Na slici 9. nalazi se zapis odrednice o Lavu Trockom, iz čega je vidljivo kako i u ovom slučaju pseudonim postaje jedinstvena odrednica.⁶⁷

Broj zapisa Naslov

20	<u>Trockij, Lev Davidovič - [NSK normativni zapis]</u>
1	<u>Trockovskij, Aleksandr Jakovlevič - [NSK normativni zapis]</u>

Slika 9. Pregledni zapis odrednice. NSK. Lav Trocki

Opće uputnice izrađene su za tri oblika imena (Trocki, Lav; Trotsky, Leon; Bronštejn, Lev Davidovič). Posljednji oblik neusvojenog imena, Bronštejn, Lev Davidovič pravo je ime autora, što se nalazi i u napomeni. Također, kao i za Voltairea, i ovdje se nalaze biografski

⁶⁶ Lav Trocki. Dnevno.hr. URL: <https://www.dnevno.hr/ekalendar/na-danasnji-dan/roden-lav-trocki-staljinov-teski-suparnik-1879-136717/>. (22.8.2018.)

⁶⁷ Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu. Lav Trocki. URL: <http://www.nsk.hr/ispis-rezultata/>. (22.8.2018.)

podaci, prema kojima je vidljivo da se radi o ruskom revolucionaru i političaru koji je živio od 1879.-1940.

ID zapisa	000000699
<u>Odrednica</u>	<u>Trockij, Lev Davidovič</u>
<u>Neusvojeni oblik</u>	Trocki, Lav
<u>Neusvojeni oblik</u>	Trotsky, Leon
<u>Neusvojeni oblik</u>	Bronštejn, Lev Davidovič
Biografski podaci	Ruski revolucionar i političar, 1879.-1940.
Napomena	Pravo ime autora: Bronštejn, Lev Davidovič.

Slika 10. Neusvojeni oblici imena. NSK. Lav Trocki.

Knjižnice Grada Zagreba posjeduju ukupno 25 publikacija pod imenom Trockij, Lev Davidovič. Jedinstvenom odrednicom uzima se pseudonim, Lav Davidovič Trockij, dok se za neusvojene oblike izrađuju opće uputnice (Trocki; Trocki, Lav; Bronštejn, Lev Davidovič; Trotzky, Leon; Davidovitch Bronstein, Lev; Trotzki, Leo). U zapisu se nalazi i napomena o pravom imenu, Bronštejn, Lev Davidovič.⁶⁸

Trockij, Lev Davidovič	
1879-1940	
Napomena	Ruski političar. Pravo ime autora: Lev Davidovič Bronštejn.
Bibliografske jedinice autora	
Bibliografske jedinice o autoru	
Neusvojeni oblik imena	Trocki
	Trocki, Lav
	Bronštejn, Lev Davidovič <stvarno ime>
	Trotsky, Leon
	Davidovitch Bronstein, Lev
	Trotzki, Leo
Vidi i	pod užitim pojmom trockizam
	pod užitim pojmom permanentna revolucija
Izvori podataka	Trocki o proleterskoj partiji i permanentnoj revoluciji / Branko Kovačević. Cetinje, 1981.
	NSK kat.
	HOL. Zgb, 1996. (Trocki, Lav).

Slika 11. Pregledni zapis odrednice i opće uputnice. KGZ. Lav Trocki.

VIAF-ov cluster daje jednu odrednicu za Lava Trockog, koja je ujedno i pseudonim. Prema VIAF-u, neke zemlje uz pseudonim navode razdoblje života, dok recimo Portugalska nacionalna knjižnica uz ime Trockog navodi i podatak o pseudonimu.⁶⁹

⁶⁸ Knjižnice Grada Zagreba. Lav Trocki. URL:

<https://katalog.kgz.hr/pagesResults/rezultati.aspx?&searchById=10&sort=0&spid0=10&spv0=Lav+Trocki&fid0=1&fv0=Trockij%2c+Lev+Davidovi%c4%8d¤tPage=1>. (23.8.2018.)

⁶⁹ VIAF. Lav Trocki. URL:

<http://viaf.org/viaf/search?query=local.personalNames%20all%20%22trocki%22&sortKeys=holdingscount&recordSchema=BriefVIAF>. (23.8.2018.)

Davydovitch; Trotsky, Lev Davydovitch; Trotsky, Leon; Trotski, Leon; Trotzki, Leon; Trotski, Lep; Troski, Leong; Trotxki, Lep). Neki neusvojeni oblici su kombinacija pseudonima i pravog imena (Bronstein, Leiba; Bronchtein, Lev Davydovitch; Trotski, Lev Davydovitch; Trotskii, Lev Davydovitch).⁷¹

Trockij, Lev Davydovič (1879-1940) *pseudonyme forme internationale translit.-ISO russe*
Троцкий, Лев Давыдович (1879-1940) *pseudonyme forme internationale russe*

Pays : Union des républiques socialistes soviétiques.

Langue(s) : russe

Sexe : Masculin

Responsabilité(s) exercée(s) sur les documents : Auteur, Interprète

Naissance : 1879-11-07

Mort : 1940-08-20

Forme(s) rejetée(s) :

< Trotski, Lev Davydovitch (1879-1940) *pseudonyme translit.-non ISO*

< Trotskii, Lev Davydovitch (1879-1940) *pseudonyme*

< Trotsky, Lev Davidovitch (1879-1940) *pseudonyme*

< Trotsky, Léon (1879-1940) *pseudonyme*

< Trotski, León (1879-1940) *pseudonyme*

< Trotzki, Léon (1879-1940) *pseudonyme*

< Bronstein, Leiba (1879-1940)

< Bronchtein, Lev Davydovitch (1879-1940)

< Trotskii, Lev Davydovitch Bronchtein (1879-1940)

< Trotskii, Lev Davydovitch (1879-1940) *pseudonyme*

< Trótxki, Léop (1879-1940)

< Lêóng Tróski (1879-1940)

< Léop Trótxki (1879-1940)

Slika 15. Pregledni zapis. Bibliotheque nationale de France. Lav Trocki.

6.3. Primjer 3: George Orwell

George Orwell bio je engleski pisac kojem je pravo ime bilo Eric Arthur Blair. Kada mu je bilo trideset godina, uzima pseudonim George Orwell, kako bi obitelj pošteđio sramote. Smatra se kako je prezime Orwell uzeo po istoimenoj rijeci u Engleskoj.⁷²

U hrvatskoj katalognoj praksi, kada se autor služi pseudonimom, odrednica postaje taj pseudonim. Kao u slučaju Voltairea, ali i Lava Trockog, gdje je izmišljeno samo prezime, ovdje imamo izmišljeno i ime i prezime, te stoga jedinstvenom odrednicom postaje pseudonim. Pod imenom Orwell, George nalazi se ukupno 51 publikacija te je potom odrednicom i postalo ime Orwell, George.⁷³

⁷¹ Bibliotheque nationale de France. Lav Trocki. URL: <https://catalogue.bnf.fr/ark:/12148/cb119271514>. (23.8.2018.)

⁷² George Orwell. Dnevno.hr. URL: <https://www.dnevno.hr/ekalendar/na-danasnji-dan/george-orwell-autor-pojma-big-brother-1950-112233/>. (25.8.2018.)

⁷³ Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu. George Orwell. URL: <http://www.nsk.hr/ispis-rezultata/>. (25.8.2018.)

Broj zapisa	Naslov
38	Orwell, George - [NSK normativni zapis]
1	Orwell, James - [NSK normativni zapis]
1	Orwig, Chris - [NSK normativni zapis]
2	Ory, Edward - [NSK normativni zapis]
4	Ory, Kid - [NSK normativni zapis]
1	Ory, Marcia G. - [NSK normativni zapis]
1	Ory, Pascal - [NSK normativni zapis]
4	Oryan, Ahmad - [NSK normativni zapis]
1	Orzan, Gheorghe - [NSK normativni zapis]
1	Orzan, Mihai - [NSK normativni zapis]

Slika 16. Pregledni zapis odrednice. NSK. George Orwell.

Opća uputnica izrađena je za pravo ime autora (Blair, Eric Arthur) te za neusvojeni oblik imena (Orvel, Džordž). Vidljivi su biografski podaci o autoru te da se radi o engleskom književniku, koji je živio od 1903.-1950. Vidljiva je i napomena o pravom imenu autora.

ID zapisa	000006657
Odrednica	Orwell, George
Neusvojeni oblik	Orvel, Džordž
Neusvojeni oblik	Blair, Eric Arthur
Biografski podaci	Engleski književnik. Rođen 25. 6. 1903. u Montihariju, umro 21. 1. 1950. u Londonu.
Napomena	Pravo ime autora: Blair, Eric Arthur.

Slika 17. Neusvojeni oblici imena. NSK. George Orwell.

U katalogu Knjižnica Grada Zagreba nalazi se ukupno 54 publikacija pod imenom George Orwell. Preglednim zapisom Knjižnica grada Zagreba koji je izrađen za Georgea Orwella vidi se da se za jedinstvenu odrednicu uzima pseudonim, dok se za pravo ime autora, Blair, Eric Arthur izrađuje opća uputnica uz napomenu o stvarnom imenu. Opća uputnica izrađuje se i za varijantu imena Orvel, Džordž.⁷⁴

Orwell, George	
1903-1950	
Napomena	Engleski književnik. Pravo ime autora: Eric Arthur Blair.
Bibliografske jedinice autora	
Bibliografske jedinice o autoru	
Neusvojeni oblik imena	Blair, Eric Arthur <stvarno ime>
	Orvel, Džordž
Izvori podataka	Životinjska farma / George Orwell. Zagreb, 1996. NSK kat. ; LC cat. ; NYPL cat. HOL. Zgb, 1996.

Slika 18. Pregledni zapis odrednice i opće uputnice. KGZ. George Orwell.

VIAF-ov cluster pokazuje jednu odrednicu za Georgea Orwella po kojoj je vidljivo kako većina zemalja koristi pseudonim za odrednicu i u ovom slučaju. Iako Vatikanska knjižnica

⁷⁴ Knjižnice Grada Zagreba. George Orwell. URL: <https://katalog.kgz.hr/pagesResults/rezultati.aspx?¤tPage=1&searchById=10&sort=0&spid0=10&spv0=george+orwell>. (25.8.2018.)

koristi pseudonim Orwell, George, 1903-1950 kao jedinstvenu odrednicu, VIAF nam pokazuje da se u Vatikanskoj knjižnici koristi i oblik pravog imena kao odrednica (Blair, Eric, 1903-1950). Kao i u prethodnoj analizi, Portugalska knjižnica i u ovom slučaju kraj pseudonima posjeduje podatak o pseudonimu (Orwell, George, pseud.). Zanimljiva je i odrednica Ruske nacionalne knjižnice, Orwell, G. 1903-1950,. George gdje se u odrednicu stavlja pseudonim, ali sa inicijalnom imena koji se nakon godina piše u cijelosti.⁷⁵

Heading	Type	Sample Title
1 Orwell, George, 1903-1950 		

Slika 20. Pregledni zapis. Deutsche Nationalbibliothek. George Orwell.

Kao i Njemačka, i Francuska knjižnica spada u skupinu zemalja koje za jedinstvenu odrednicu koriste pseudonim. A kao i u slučaju NSK, na zapisu autora vidljiva su samo dva neusvojena oblika imena za koja su izrađene opće uputnice, od kojih je jedno za neusvojeni oblik pseudonima (Orwell, Georges), dok je drugi pravo ime autora (Blair, Eric Arthur).⁷⁷

```
Orwell, George (1903-1950) pseudonyme forme internationale
Pays : Royaume-Uni.
Langue(s) : anglais
Sexe : Masculin
Responsabilité(s) exercée(s) sur les documents : Auteur
Naissance : 1903-06-25, Mothari (Inde)
Mort : 1950-01-21, Londres
Écrivain et essayiste

Forme(s) rejetée(s) :
< Orwell, Georges (1903-1950) pseudonyme français
< Blair, Eric Arthur (1903-1950)
```

Slika 21. Pregledni zapis. Bibliotheque nationale de France. George Orwell.

6.4. Primjer 4: Maksim Gorki

Maksim Gorki, pravog imena Aleksandar Maksimovič Peškov, bio je poznati ruski pisac koji se bavio temama političkog aktivizma, ali se smatra i osnivačem socijalističkog realizma kao književnog pravca. 1892. godine objavljuje pripovjetku „Makar Čudra“ od pseudonimom Maksim Gorki, te pod tim imenom ostaje i upriličen njegov rad.⁷⁸ Maksim Gorki je za stvaranje koristio isključio pseudonim, te prema pravilniku, taj pseudonim treba postati jedinstvenom odrednicom, dok se za ostale oblike imena, uključujući i pravo ime autora, izrađuju opće uputnice.

U Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu nalaze se 203 publikacije pod pseudonimom Maksim Gorkij, koje je ujedno i jedinstvena odrednica.

Traži: Autor	
Broj zapisa	Naslov
50	Gorkij, Maksim - [NSK normativni zapis]
	Gorkij, Maksim - [NSK normativni zapis]
	Vidi: Gorkij, Maksim
	Gorkij, Maksim - [NSK normativni zapis]
	Vidi: Gorkij, Maksim
1	Gorkin, A. - [NSK normativni zapis]
	Gorkij - [NSK normativni zapis]
	Vidi: Aleksei, Goran, glasbenik
	Gorkij, Maksim - [NSK normativni zapis]
	Vidi: Gorkij, Maksim
4	Gorkin, Zhennia - [NSK normativni zapis]
2	Gorkin, G. V. - [NSK normativni zapis]
	Gorkin, A. - [NSK normativni zapis]
	Vidi: Gorkin, Achille
3	Gorkin, Achille - [NSK normativni zapis]

⁷⁷ Francaise National Bibliotheque. George Orwell. URL: <https://catalogue.bnf.fr/ark:/12148/cb11918228x>. (29.8.2018.)

⁷⁸ Maksim Gorkij. URL: <https://www.biografija.org/knjizevnost/maksim-gorki/>. (27.8.2018.)

Slika 22. Pregledni zapis odrednice. NSK. Maksim Gorkij.

Za ostale oblike imena izrađene su opće uputnice (Gorki, Maksim; Gorki, Maxim; Gorky, Maxim; Gorkij, Maxim; Gorkij, Maksim), uključujući i pravo ime autora, Peškov, Aleksej Maksimovič. Također, vidljiva je i napomena o pravom imenu autora, te biografski podaci.

Slika 23. Neusvojeni oblici imena. NSK. Maksim Gorkij.

U Knjižnicama Grada Zagreba nalazi se 203 publikacije okupljene pod pseudonimom Maksim Gorki. Jedinstvenom odrednicom postao je pseudonim Gor'kij, Maksim, dok se opće uputnice izrađuju za neusvojene oblike imena, uključujući i stvarno ime autora (Peškov, Aleksej Maksimovič; Gorki, Maksim; Gorki, Maxim; Gorkij, Maksim). U zapisu je vidljiva i napomena o stvarnom imenu, te podatak da se radi o ruskom književniku.⁷⁹

Slika 24. Pregledni zapis odrednice i opće uputnice. KGZ. Maksim Gorkij.

U VIAF-u je također vidljivo kako većina zemalja koristi pseudonim za jedinstvenu odrednicu, a kao i u prethodnim slučajevima, prema primjeru Portugalske knjižnice, vidljivo je kako uz sam pseudonim ima podatak o tome da ima odrednice jest pseudonim (Gorkii,

⁷⁹ Knjižnice Grada Zagreba. Maksim Gorki. URL: <https://katalog.kgz.hr/pagesResults/rezultati.aspx?&searchById=1&sort=0&spid0=1&spv0=gor%27kij+maksim&fid0=1&fv0=Gor%27kij%2c+Maksim¤tPage=1>. (27.8.2018.)

	Heading	Type
1	<p>Gor'kij, Maksim, 1868-1936 </p>	

Njemačka nacionalna knjižnica koristi pseudonim Gor'kij Maksim kao jedinstvenu odrednicu te se pod njim nalaze 764 publikacije. Opće uputnice izrađene su za neusvojene oblike imena, ali i pravo ime autora (Peškov, A.M., Peškov, Aleksej, Peshkov, Aleksej Maksimovich) uz podatak da se radi o pravom imenu.⁸⁰

Person	Gorkij, Maksim	Gorki, Massimo	
Geschlecht	männlich	Gorki, M.	
Andere Namen	Gorkij, Aleksej Maksimovič Gorkij, Aleksej M. Gorkij, A. M. Gorkij, A.M. Gorkij, M. Gorkij, Maxim Gorkij, Makszim Gorkij, Maksim Gorkij, Maxim Gorkij, M. Gorkij, Aleksej Maksimovič Gorkijs, M. Gorkiy, M. Gorkii, Maksim Gorkii, M. Gorkij, M. Gorkii, Aleksej Maksimovich Gorkii, A. M. Gorkii, A.M. Gorki, Maxim Gorki, Maxim (RAK-ÖB) Gorki, Maksim Gorki, Maksym Gorki, Máximo Gorki, Maiksima Gorki, Maksim	Gorki-Wekwerth Gorki, Alexej Maximowitsch Gorki, A. M. Gorki, A.M. Gorkai, M. Gorkë, M. Ga'rkí, Meksima Garki, Meksima Garkhi, Meksima Gorgi, Maxim Gorjkij, Maxim Gorkis, Maksimas Gorky, Maxim Gorky, Maksim Gorky, Máximo Gorky, M. Göríkí Gorikki Gorkiy, Maksim (Uigur.) Gkorky, Maxim Görqí, Maqsím Görqí, M. Goruki Gürkí, Máksím Gaoerji Gao'ertí	Karkki, Maksim Karkki, Maksim Karkki Kokki, Maksim Korikki Kor'kí, Maksí' mē Korkí, Máksím Maiksima Gorki Yorki (Mongol.) Peškov, Aleksej M. (Wirklicher Name) Peškov, Aleksej Maksimovič (Wirklicher Name) Peškov, A. M. Peškov, A.M. Peškov, Aleksej (Wirklicher Name) Peschkow, Alexei M. (Wirklicher Name) Peschkow, Alexei Maximowitsch (Wirklicher Name) Peschkow, Aleksej M. (Wirklicher Name) Peshkov, Aleksei Maksimovich (Wirklicher Name) Peshkov, Aleksey Maksimovich (Wirklicher Name) Pjeshkow, Alexei (Wirklicher Name) Pjeshkov, Aleksei Maksimovich (Wirklicher Name) Пешков, Алексей Максимович (Wirklicher Name) (Russisch, Code: rus; Schriftcode: Cyril) Максим Горки (Serbisch , Code: srp; Schriftcode: Cyril) Максим Горький (Russisch, Code: rus; Schriftcode: Cyril) Алексей Максимович Пешков (Wirklicher Name) (Russisch, Code: rus; Schriftcode: Cyril) Максим Горький (Ukrainisch, Code: ukr; Schriftcode: Cyril) Максим Горки (Bulgarisch, Code: bul; Schriftcode: Cyril) Моџу Гѡрѡи (Neugriechisch, Code: gre; Schriftcode: Grek)

⁸⁰ Deutsche Nationalbibliothek. Maksim Gorki. URL:
<https://portal.dnb.de/opac.htm?method=simpleSearch&cqlMode=true&reset=true&referrerPosition=0&referrerResultId=idn%3D1143714830%26any&query=idn%3D118639293>. (26.8.2018.)

Francuska, kao i njemačka knjižnica koristi pseudonim kao odrednicu. Opće uputnice izrađene su za neusvojene oblike imena (Gorki, Maksim; Gorkii, Maxime; Gor'kii, Maksim; Gorky, Maxime; Gorky, Maxim) dok se pod neusvojenim oblikom nalazi i pravo ime autora (Peškov, Aleksej Maksimovič).⁸¹

Gor'kij, Maksim (1868-1936) *pseudonyme forme internationale translit.-ISO russe*
Горький, Максим (1868-1936) *pseudonyme forme internationale russe*

Pays : Russie (Fédération)
Langue(s) : russe
Sexe : Masculin
Responsabilité(s) exercée(s) sur les documents : Auteur, Participant
Naissance : 1868-03-28, Nijni-Novgorod (Russie)
Mort : 1936-06-18, Moscou (URSS)

Romancier, dramaturge. - Quitte l'Union soviétique en 1921, y revint définitivement en 1933

Forme(s) rejetée(s) :

- < Gorki, Maksim (1868-1936) *pseudonyme translit.-non ISO russe*
- < Gorkii, Maxime (1868-1936) *pseudonyme romanisation russe*
- < Gorki, Maxime (1868-1936) *pseudonyme français*
- < Gor'kii, Maksim (1868-1936) *pseudonyme translit.-ISO russe*
- < Gor'kii, Maksim (1868-1936) *pseudonyme romanisation russe*
- < Gorky, Maxime (1868-1936) *pseudonyme romanisation russe*
- < Peškov, Aleksej Maksimovič (1868-1936) *translit.-ISO russe*
- < Gorky, Maxim (1868-1936) *pseudonyme romanisation russe*

Slika 29. Pregledni zapis. Bibliotheque nationale de France. Maksim Gorki.

7. Analiza zapisa

Za potrebe istraživanja analizirani su zapisi dvaju hrvatskih knjižnica, nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu te Knjižnica Grada Zagreba. Osim njih, kako bi se usporedila praksa hrvatskih kataložnih pravila sa kataložnim pravilima van Hrvatske, analizirani su zapisi njemačke i francuske nacionalne knjižnice.

Temeljno pravilo katalogizacije pseudonima u Hrvatskoj (čl. 96) Veronina Pravilnika nalaže stvaranje pseudonima kao jedinstvene odrednice ukoliko je autor poznatiji po pseudonimu, nego po pravom imenu. Za pravo ime u preglednom zapisu potrebno je izraditi opću uputnicu, ali i napomenu o pravom imenu autora. Sva četiri autora poznatiji su po pseudonimu nego po stvarnom imenu. Za svu četvoricu poznata su prava imena, ali s obzirom da su objavljivali vlastita djela pod pseudonimom, a ne pod stvarnim imenom, za hrvatsku kataložnu praksu oni u katalog ulaze pod pseudonimom. Sva četiri autora za pisanje su koristila isključivo taj pseudonim, dok jedino na zapisima kod Voltairea, pod neusvojenim oblicima možemo vidjeti dodatna imena (Bazin, Bazin, Abbe) s obzirom da je Voltaire, za manje političke pamflete koristio druge pseudonime. No, za njega jedinstvena odrednica postaje Voltaire, s obzirom da je to pseudonim koji je koristio za pisanje. U slučaju Lava Trockog imamo slučaj u kojem je

⁸¹ Bibliotheque nationale de France. Maksim Gorki. URL: <https://catalogue.bnf.fr/ark:/12148/cb119054125>. (27.8.2018.)

ime preuzeto, dok je prezime izmišljeno, no uvidom u oba zapisa, kako Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, tako i Knjižnice Grada Zagreba, vidljivo je kako je prezime redalica, što pokazuje poštivanje člana 96. Pravilnika Eve Verone. Analiza zapisa ovih dvaju knjižnica pokazala je da katalogizatori slijede pravila koja se propisuju Pravilnikom, što se prvenstveno očituje u tome da se za sva četiri autora pseudonimi koriste kao jedinstvene odrednice. Također, Nacionalna i sveučilišna knjižnica u zagrebu za sva četiri autora izrađuje opće uputnice za pravo ime i neusvojene oblike imena, a osim toga, moguće je vidjeti i kratki biografski prikaz o svakom autoru, ali i napomenu o pravom imenu autora.

Zapisi Knjižnica Grada Zagreba također upućuju na to da se kataložna pravila Pravilnika slijede. Naime, za sva četiri autora pseudonim se uzima kao jedinstvena odrednica, dok se za pravo ime autora, i neusvojene oblike pseudonima izrađuju opće uputnice. Također, za sva četiri autora izrađene su napomene o stvarnom imenu. Ono što je neznatna razlika jest biografski podatak o autoru, koji je u Knjižnicama grada Zagreba nešto kraći te sadrži samo podatak o tome da li se radi o piscu, književniku ili filozofu.

Uvidom u VIAF, može se zaključiti kako i u zemljama van Hrvatske katalogizatori za jedinstvenu odrednicu uzimaju pseudonim, uz manja odstupanja. Primjerice, već je naveden primjer portugalske nacionalne knjižnice prema kojoj se uz pseudonim nalazi i sam podatak o pseudonimu (primjer: George Orwell, pseud.).

Uz primjere hrvatske kataložne prakse, prikazani su i zapisi Deutsche Nationalbibliothek te Bibliothèque nationale de France. Kao i kod nas, primjeri ovih dvaju knjižnica pokazali su kako se za jedinstvenu odrednicu za sva četiri autora uzimaju pseudonimi, dok se za stvarni oblik imena i neusvojene oblike pseudonima izrađuju opće uputnice. Deutsche Nationalbibliothek za sva četiri autora svakako ima najveći broj izrađenih općih uputnica, te se kraj svih neusvojenih oblika pseudonima nalazi podatak o pseudonimu, dok se kraj pravog imena nalazi podatak o pravom imenu. Osim toga, sadrži i biografske podatke o autoru, tako da korisnik lakše razazna o kom se radi. Bibliothèque nationale de France u svojim zapisima također ima kratke biografske podatke o kojem je točno autoru riječ. Ono što se može primjetiti kod zapisa Francuske nacionalne knjižnice jest da se prilikom izrade općih uputnica kraj pravog imena autora ne nalazi podatak da se radi o stvarnom imenu autora. Iako se poštuje pravilo o pseudonimu kao o jedinstvenoj odrednici, bilo bi ipak korisno, kao što je vidljivo u zapisa prethodno analiziranih knjižnica, naznačiti u napomeni da se radi o autorovu pravom imenu, kako bi se korisnik lakše snašao.

8. Zaključak

Kao što je rečeno u uvodu, cilj ovog diplomskog rada bio je prikazati na koji se način vrši katalogizacija autora koji su svoja djela objavljivali pod pseudonimima. Pseudonim predstavlja lažno ime pod kojim se autor odluči stvarati neko djelo te ga obznaniti javnosti. Osim pod pseudonimom, autor može stvarati i pod heteronimom, kada se ne daje samo lažno ime, već se stvara cijela individua iza izmišljenog imena. Brojni su razlozi radi kojih se autori odlučuju na pisanje pod pseudonimom, a najčešći primjeri vezani su uz nesigurnost, provjeru kvalitete pisanja ili kao neslaganje sa političkim stavovima. Kao i ostali, i autori koji pišu pod pseudonimom, podliježu Zakonu o autorskom pravu i srodnim pravima, te je stoga pokazano da se prema Zakonu autorom smatra osoba koja stvara određeno djelo te da to isto djelo predstavlja njegovo intelektualno vlasništvo.

Osim autorskih pitanja, kroz rad je razmatrano i pitanje međunarodne ujednačenosti zapisa kojim se teži lakšoj razmjeni kataložnih zapisa. Da bi se zapise lakše razmjenjivalo, bilo je potrebno postaviti pravila i načela kojih će se knjižničari diljem svijeta pridržavati prilikom katalogizacije. Svaka država podliježe vlastitim kataložnim pravilima, pa tako i Republika Hrvatska, u kojoj je važeći Pravilnik i priručnik za izradbu abecednih kataloga Eve Verone. Kroz rad je stoga pokazana i važnost Pravilnika, i to kroz temeljne točke koje mora osiguravati – identifikaciju svih jedinica građe, sva izdanja, prijevode i prerade djela koje knjižnica posjeduje, te sve jedinice građe koja pripadaju nekom autoru. Pravilniku podliježe i katalogizacija pseudonima, te se u skladu sa međunarodnim ujednačenjem zapisa, kroz ovaj rad analiziralo da li su zapisi na državnoj razini ujednačeni, te da li se poklapaju sa zapisima van Hrvatske.

Analiza je izvršena na zapisima četvorice autora koji su u javnosti poznatiji pod pseudonimima, nego pod pravim imenima. Četiri autora koja su obrađivana su Voltaire (Francois Marie Arouet), Lav Trocki (Lev Davidovič Bronštejn), , George Orwell (Eric Arthur Blair) te Maksim Gorki (Aleksandar Maksimovič Peškov). Prilikom analiziranja korišteni su zapisi Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu i Knjižnica grada Zagreba. Osim tih dvaju knjižnica, analizirani su i zapisi VIAFA te Deutsche Nationalbibliothek i Bibliotheque nationale de France. Analiza je pokazala kako se za sve autore primjenjuju više manje ista pravila, a ono što je najbitnije, za sve autore koristi se ista odrednica - pseudonim. Sami zapisi, odnosno uputnice, imaju manja odstupanja, ponajviše oko neusvojenih oblika te napomena o pravom imenu, no iz svih zapisa lako je moguće uvidjeti o kojim se autorima radi, ali i dobiti detaljnije informacije o pravom imenu.

Pozitivni rezultati analize zasigurno pogoduju i korisniku ali i knjižnicama. Kada se osvrnemo na koncept međunarodne ujednačenosti zapisa, možemo zaključiti da se, uz manja odstupanja, zapisi poprilično poklapaju. S druge strane, ovakva situacija svakako pogoduje i korisniku, koji se može lakše snaći u katalozima i van matične države.

9. Popis literature

Literatura

1. George Orwell. Dnevno.hr. URL: <https://www.dnevno.hr/ekalendar/na-danasnji-dan/george-orwell-autor-pojma-big-brother-1950-112233/>.
2. Getliher,D.; A. Knežević Cerovski. Međunarodni standardni broj imena (ISNI) u kontekstu normativnog nadzora = International Standard Name Identifier (ISNI) In The Context of the authority control. URL: <https://hrcak.srce.hr/file/209865>
3. Horvat, A. Knjižnični katalog i autorstvo. Rijeka : Naklada Benja, 1995.
4. Horvat, A. Oblikovanje osobnih imena u knjižničnom katalogu. // Zbornik radova / Znanstveni skup Normizacija osobnih imena u knjižničarstvu i leksikografiji, Zagreb, 15. i 16. svibnja 1996.; urednica Dorica Blažević. Zagreb : Hrvatsko bibliotekarsko društvo, 1996.
5. Horvat A.; D. Živković. Knjižnice i autorsko pravo.
<https://core.ac.uk/download/pdf/11890907.pdf>
6. Izjava o međunarodnim kataložnim načelima. URL:
https://www.ifla.org/files/assets/cataloguing/icp/icp_2009-hr.pdf,
7. Lakoš, L. Pen name, nom de plume, lažna imena ili jednostavno – pseudonimi. URL:
<http://www.ziher.hr/pen-name-nom-de-plume-lazna-imena-ili-jednostavno-pseudonimi/>
8. Lav Trocki. Dnevno.hr. URL: <https://www.dnevno.hr/ekalendar/na-danasnji-dan/roden-lav-trocki-staljinov-teski-suparnik-1879-136717/>.
9. Maksim Gorkij. URL: <https://www.biografija.org/knjizevnost/maksim-gorki/>
10. Marić, A. Pseudonimi ili tko se krije iza imena pisaca?URL:
<https://citajknjigu.com/pseudonimi-ili-tko-se-krije-iza-imena-pisaca/>
11. McGarry, D. Razvoj ujednačenoga međunarodnoga standardnoga bibliografskog opisa // Međunarodni skup u čast 100-te godišnjice rođenja Eve Verone : zbornik radova = International conference in honour of the 100th anniversary of Eva Verona's birth : proceedings, Zagreb, November 17 . 18, 2015/ uredile Willer, Mirna i Barbarić Ana. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo = Croatian Library Association, 2007.

12. Mrzljak, N.; D. Polanski. Bibliografski identiteti pojedinaca nastali upotrebom više imena : heteronimi, egzonomi (ksenonimi), endonimi (autonimi). URL: <https://www.hkdrustvo.hr/vjesnik-bibliotekara-hrvatske/index.php/vbh/article/view/23>
13. Murtomaa, E. Ususret budućnosti uz FRBR i FRAR // Međunarodni skup u čast 100-te godišnjice rođenja Eve Verone : zbornik radova = International conference in honour of the 100th anniversary of Eva Verona's birth : proceedings, Zagreb, November 17 . 18, 2015/ uredile Willer, Mirna i Barbarić Ana. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo = Croatian Library Association, 2007.
14. Pseudonim. URL: <https://hr.wikipedia.org/wiki/Pseudonim>
15. Uvjeti za funkcionalnost autoriziranih podataka : konceptualni model : završni izvještaj, prosinac 2008. / IFLA-ina radna skupina za Uvjete za funkcionalnost i obrojčivanje zapisa autoriziranih podataka (FRANAR) ; odobrili stalni odbori IFLA-ine Sekcije za katalogizaciju i Sekcije za klasifikaciju i indeksiranje, ožujak 2009. Zagreb : hrvatsko knjižničarsko društvo, 2010.
16. Verona, E. Pravilnik i priručnik za izradbu abecednih kataloga. Prvi dio: Odrednice i redalice. Pretisak. Zagreb ; Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009.
17. Verona, E. Univerzalna bibliografska kontrola i međunarodno ujednačavanje kataložnih postupaka. URL: <http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/verona.htm>
18. Voltaire. URL: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=65298>
19. Willer, M. Načela katalogiziranja : od pariških načela do Međunarodnog kataložnog pravilnika // Zbornik radova / Međunarodni skup u čast 100-te godišnjice rođenja Eve Verona. Zagreb, 17.-18. studenoga 2005. ; uredile Mirna Willer i Ana Barbarić. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2007.
20. Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima. URL: <https://www.zakon.hr/z/106/Zakon-o-autorskom-pravu-i-srodnim-pravima>
21. Zakon o osobnom imenu. URL: <https://www.zakon.hr/z/43/Zakon-o-osobnom-imenu>

Mrežni izvori

1. Bibliotheque nationale de France. URL: <https://catalogue.bnf.fr/index.do>.
2. Deutsche Nationalbibliothek. URL: http://www.dnb.de/DE/Home/home_node.html.
3. Knjižnice grada Zagreba. URL: <http://www.kgz.hr/hr>
4. Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu. URL: <http://www.nsk.hr/ispis-rezultata/>
5. VIAF. URL: <http://viaf.org/>

Sažetak

Pseudonim predstavlja lažno ime putem kojeg se određena osoba predstavlja široj javnosti, u svrhu zatajenja vlastitog identiteta. Brojni pisci i filozofi tijekom povijesti koristili su pseudonime kako bi pod krinkom izražavali nezadovoljstvo ili neki drugi stav spram okoline. Cilj je ovog diplomskog rada, na primjeru nekoliko pisaca i filozofa istražiti na koji se način objedinjuju kataložni zapisi autora koji su, osim pod stvarnim imenom, pisali i pod pseudonimom. Kroz diplomski postaviti će se i pitanje o poštivanju autorskog prava i želje autora, koje ozbiljno biva narušeno u trenutku kada se autorovo pravo ime poveže sa pseudonimom. Pitanje koje se pritom nameće jest da li treba poštivati volju autora, ili je ipak slijediti propisana kataložna pravila koja vrijede u određenoj državi.

Ključne riječi: pseudonim, autor, katalogizacija, autorska prava

Summary

The pseudonym is a false name by which a particular person is represented to the general public, for the sake of their own identity. Numerous writers and philosophers have used pseudonyms throughout history to criticize the dissatisfaction or other attitude towards the environment. The aim of this graduate thesis is to explore, in the example of several writers and philosophers, how to combine the catalog entries of authors who, besides their real name, also wrote under pseudonym. The question of respect for copyright and author's wishes, which is severely damaged when the author's right name is associated with a pseudonym, will also be set up. The question that implies is whether or not the author's will has to be respected, or it is still necessary to follow the prescribed catalog rules in a particular country.

Keywords: pseudonym, author, cataloguing, author rights

